

KATEDRA[®]

študentski list

maribor, 25. 10. 1971

število 1, letnik XII

med načeli in prakso

Na vprašanja glavnega in odgovornega urednika SLAVKA GERIČA odgovarja predsednik izvršnega odbora študentske skupnosti MVZ TONE JANŠA

? SLAVKO GERIČ: Izhodišče razmišljanja o študentski skupnosti je lahko samo projekt načel o organiziranosti mariborskih študentov izpred treh let, ki doslej ni bil podvržen nobeni kritiki. Nasprotno: v statutu Skupnosti študentov MVZ so bila ta načela znova potrjena. Naj samo navedem nekaj temeljnih: avtonomnost študentske skupnosti, dopuščanje pluralizma in v zvezi s tem borba mnenj in argumentov, odločujoča vloga zborov študentov in študentskih skupnosti po šolah, izključna izvršilna vloga izvršnega odbora študentske skupnosti, odgovornost študentskih funkcionarjev sredinam, ki so jih izvolile, enotnost študentskega gibanja v Sloveniji itd. Ne negiram uspehov v nekaterih akcijah, vendar trdim, da smo v Sloveniji in v veliki meri tudi v Mariboru krenili na staro pot.

TONE JANŠA: Načela o organiziranosti mariborskih študentov (kot tudi statut Skupnosti študentov MVZ) so vsebinsko zelo dobro sestavljena. Seveda lahko kritiziramo samo delo študentske skupnosti, ki se doslej teh načel ni v zadostni meri držala tudi v praksi. Nihče ne more reči, da je v tem prednjačil ravno izvršni odbor. Priznam pa, da smo dostikrat ubrali lažjo in nekoliko bolj nepravilno pot, kar pa se nam je ob tolikšem pomanjkanju kritike iz širokih študentskih množic lahko dogajalo. Premajhen interes za delo v študentski organizaciji pa je tudi vzrok, da peščica entuziastov ne more napraviti vsega, kar si je zamislila in kar bi bilo potrebno. To pa je tudi značilen pojav v jugoslovanski družbi, ko vsi vemo, kaj moramo delati, vendar iz takšnih ali drugačnih vzrokov tega ne storimo. Lahko si zamislimo idealno stanje v naši družbi, socializem ali komunizem, lahko si predstavljamo učinkovito gospodarstvo, toda preden bomo vse to dosegli, bo preteklo še precej časa. Zato so dobro sestavljena načela katere koli organizacije ali družbe, ki jih članstvo ali družba formalno potrdi, premalo. Vsi moramo ta načela tudi dejansko sprejeti in se jih v praksi držati.

? SLAVKO GERIČ: Stiki Maribora z Ljubljano so bolj formalne narave (enotnosti v akciji in v vsebini), študentske skupnosti po šolah ne delajo (ni aktivnosti v samoupravnih organih, ni komisij študentskih skupnosti itd.), v celem letu ni bil sklican niti en zbor študentov, izvršni odbor študentske skupnosti MVZ postaja vedno bolj kreator politike in razsodnik (postaja politični forum, v katerem pa niso ustrezno zastopane vse šole, niti ni tesne povezave s skupnostmi po šolah; ker je v osnovi zasnovan kot izvršni organ, v njem niso najaktivnejši predstavniki študentov posameznih šol). O enotnem študentskem gibanju v Sloveniji pa ne kani izgubljati besed. O teh trditvah se da najbrž široko razpravljati, mislim pa, da so v osnovi točne.

TONE JANŠA: Zelo žal mi je, ker so trditve o neenotnem študentskem gibanju v Sloveniji pravilne. Vendar pa z optimizmom gledam na prihodnost. Razvoj mariborskih visokošolskih zavodov pomaga tudi k pridobivanju ugleda mariborske študentske organizacije. Ustvarjeni so zelo dobri pogoji za odpiranje navzven, za sodelovanje s SS LVZ in ZSJ. Predvsem je pomembno naše sodelovanje z ljubljanskimi študenti, saj bo le z aktivnim deležem študentov iz Maribora lahko resnično zaživela tudi Skupnost študentov Slovenije.

Ostale ugotovitve niso vse na mestu, držijo le deloma in bi se dalo o njih res na široko razpravljati. Ne smemo si delati utvar, da so vsi študentski predstavniki v samoupravnih organih lahko aktivni. Po istem kriteriju bi potem morali očitati neaktivnost predstavnikom pedagoških delavcev, predstavnikom delavcev v samoupravnih organih podjetij itd. Tu nastopa množica človeških faktorjev, ki jih pri izbiri svojih predstavnikov nismo predvideli. Samoupravni odnosi v SFRJ še niso dovolj razviti, družbeni odnosi še vedno nekoliko prehitujejo razvoj proizvodnih sil. Rezultati napredka pri samoupravljanju pa so vidni vsak dan in mariborski študentje s svojim deležem niti najmanj ne zaostajamo.

Tudi trditve, da ni komisij študentske skupnosti, ni pravilna. Te so in delajo (komisija za prehrano, komisija pri izvršnem odboru SS). Prav tako so v komisijah pri združenju zastopani študentje (komisija za materialna vprašanja, zdravstveno varstvo, šport itd.).

Da ni tesne povezave med IO in skupnostmi po šolah, pa je res; še več, povezava je zelo slaba — nekaj po naši krivdi, nekaj po krivdi posameznih skupnosti.

Zavedam se, da je ta povezava temeljna naloga izvršnega odbora, ki smo jo v prvi polovici mandatnega obdobja nekoliko zanemarili, to pa zaradi tega, ker smo bili resnično preobremenjeni z reševanjem problema študentske zadruge. To se je seveda poznalo tudi na nekaterih drugih področjih našega dela. Zato moramo toliko bolj paziti, ko govorimo o aktivnosti posameznih članov IO. Vsi smo zelo občutljivi, predvsem pa tisti, ki živimo svoj čas, pri tem pa dostikrat naletimo na nerazumevanje tistih, v imenu katerih delamo, vse prevečkrat na ironičen nasmehek in skoraj nikoli na pomoč.

Z izvršnim odborom Skupnosti študentov mariborskih visokošolskih zavodov je takole: predstavniki šol so v njem ustrezno zastopani. Njegov namen je izvrševati naloge, ki mu jih zasta-

vijo posamezne skupnosti, in koordinirati delo Skupnosti študentov po šolah. Za tako delo ni nujno, da delajo v odboru najaktivnejši študentje. Je pa možno, in če ugotavljamo, da postajamo kreator politike, potem tako tudi je.

? SLAVKO GERIČ: Torej gre dejansko za razliko med peščico študentskih funkcionarjev in študentsko množico, kar obenem pomeni krhanje moči študentske organizacije.

TONE JANŠA: Da.

? SLAVKO GERIČ: Mislim, da pretežni del študentskih funkcionarjev svoje dolžnosti sploh ne opravi, del funkcionarjev je aktiven, vendar dela po svoje neodvisno od želja študentov in zase; le redki opravljajo svoje dolžnosti v redu.

TONE JANŠA: Del študentskih funkcionarjev svoje dolžnosti res ne opravi. Mislim, da je to zaradi tega, ker jim je bila funkcija vsiljena, pa so storili napako, ker niso bili dovolj močni, da bi jo odklonili. Imeti funkcijo pomeni imeti dolžnost. Dolžnosti pa je treba v redu opravljati. Tega se vse preveč ljudi noče zavedati.

Drugi del študentskih funkcionarjev je najmanj priljubljen. Povsem odtujen od množice si nekateri študentje »izborijo« funkcijo, pri tem pa sploh ne pomislijo, da obstaja velika razlika med mišljenjem množice študentov in njihovim mišljenjem. Lahko bi rekli, da so to lovci na funkcije, delajo pa tako zaradi tega, da bi si ustvarili startno pozicijo za svojo »kariero«.

Pretežni del pa sestavljajo tisti študentje, ki svoje dolžnosti v redu opravljajo. Vsaj trudijo se. Nihče ne bi smel zameriti tistemu, ki si odrga del prostega časa, da lahko dela v korist družbe in pri tem vsaj napravi napako. Žal so najboljši kadri največkrat deležni kritike, ta pa je neusmiljena.

? SLAVKO GERIČ: Koliko funkcionarjev ali navadnih študentov pa sploh pozna statut študentske skupnosti? Katere principe organiziranosti ima in kakšne so dejanske možnosti, ki jih imajo študentje pri sproščanju iniciative?

TONE JANŠA: Malo, zelo malo, praktično skoraj nič. Le peščica funkcionarjev, pa še ti ne vsi. Hvala, da si me opozoril nato. Poizkusil bom kaj napraviti, vendar s prevelikim uspehom ne računam. Dovolj, da odgovorim v vprašanju. Koliko članov ZK, SZDL, sindikata pozna statute in možnosti pri sproščanju iniciative?

SLAVKO GERIČ:

? Tudi materialno stimuliranje študentskih organizacij z ozirom na njihovo vlogo in pomen ni realno. Študentske organizacije po šolah imajo zelo malo finančnih sredstev (med njimi so tudi nerazumljive razlike; tako npr. študentska organizacija na VEKS in VTS razpolagata z veliko večjo vsoto na enega študenta v primerjavi s PA in VPS. Tu bi moral veljati kriterij aktivnosti, ne pa finančne zmožnosti šole) v primerjavi z izvršnim odborom študentske skupnosti. Specializirane organizacije imajo daleč premalo sredstev z ozirom na odmevnost, gre pa tudi za neustrezno razporeditev dotacij in ostalih sredstev z ozirom na njihov pomen in kvaliteto. Mislim tudi, da je velik absurd, da je bistvena razlika v honorarjih tistih, ki delajo, oziroma vodijo posamezne organizacije. Študentski servis porabi za honorarje oziroma osebne dohodke To pomeni, da gre na eni strani za popolno profesionalizacijo, na drugi pa za popolno volontersko delo. Prav tako so nekatere organizacije pod udarom stalne kritike zaradi značaja njihovega dela, nekatere pa vedrijo pod kapom.

TONE JANŠA:

Za neaktivnost jemljem to, da Katedra ni dovolj kritična, da KUD obstaja samo zato, ker študentje vedo, da bodo v času nastopanja za KUD dočkali prijeten izlet, potovali, se zabavali, ne zavedajo pa se svojega pravega poslanstva; SETO v dobri polovici leta niti najmanj ni opravičil svojega obstoja itd. To se pravi, da bi vsaj malo malo manj mislili na denar. Če se povrnem konkretno k vprašanju, pa tole: če VEKS in VTS razpolagata z večjo vsoto denarja na enega študenta kot PA in VPS (čeprav dvomim o točnosti teh podatkov), sta to prav gotovo opravičila s svojo aktivnostjo, katere delni rezultat je tudi razvoj samih šol.

IO SS je zaradi večje aktivnosti postal kreator politike študentske skupnosti, zato prejema tudi več sredstev kot študentske organizacije po šolah. Do sedaj še nismo prejeli zahteve po financiranju akcije, ki bi jo organizirali na neki šoli, čeprav vemo, da so sredstva pri IO SS MVZ last vseh mariborskih študentov. Odmevnost, pomen in kvaliteto specializirane organizacije je včasih težko določiti. Še težje je pomenbni in kvalitetni organizaciji dodeliti dosti več sredstev kot tisti, ki dela malo slabše, je pa prav tako potrebna, če sredstev ni. Tako smo prisiljeni razdeliti vsakemu toliko, da životari. To je težko. Težko je tudi, da nekdo, ki vodi študentsko organizacijo prav tako dobro kot drugi, dobi za svoje delo veliko manjšo nagrado. Poleg boleče razlike med posameznimi nagradami, so vse nagrade, razen za vodjo študentskega servisa, tudi občutno premajhne. Delo študentskih organizacij bi se z vsaj enim stalno zaposlenim ali dobro nagrajenim voditeljem takoj lahko podvojilo. Žal zaradi pomanjkanja denarja to ni mogoče. Za primerjavo pogledimo funkcioniranje ZM. Sekretarji vsake občinske konference ZM imajo lahko do 2700 din dohodka, predsedniki do 3300 din. Oba predsednika IO Skupnosti študentov v Ljubljani in Mariboru imava skupaj 1400 din nagrade (v Mariboru največ 400 din). Skupnost študentov ni politična organizacija po organiziranosti, po vsebini pa je prav gotovo tudi politična organizacija. Mislim, da tu velja nepravilni kriterij družbe, ki neposredno prizadene predvsem Katedro, Tribuno in Radio Student.

SLAVKO GERIČ:

? Nesporo je, da socialna in regionalna struktura mariborskih študentov, vsebina in način študija na višjih šolah, Maribor in njegovo družbeno okolje pogujejo študentsko akcijo v mestu. V katerem pozitivnem in negativnem smislu se odraža ta pogojenost?

TONE JANŠA:

Mislim, da je prav zaradi regionalne strukture mariborskih študentov naša akcija veliko bolj trezno premišljena in neabstraktna. Žal pa je okolje marsikateremu študentu vcepilo misel, da mora čimprej priti »do kruha«, pri tem pa se ne sme zanimati za nič drugega na svetu kot za

študij. Negativno vpliva na našo akcijo tudi prekratek čas študija na višjih šolah, premalo je visokih šol in šol s študijem družbenih ved.

SLAVKO GERIČ:

? Ali smo se odrekli idealom socializma — to je sleer naslov Tribune, ki je, mimogrede povedano, po številnih sodbah bila ena najprodnornejših, vendar tudi aktualno vprašanje sedanjega trenutka, ki se pa, kot se zdi, študentom postavlja drugače kot ostalim družbenim skupinam. Zdi se mi, da so tudi med mariborskimi študenti predstave o jutrišnjem slovenskem dnevu različne; različni so pogledi študentov VEKS in PA ipd. To sprašujem zaradi tega, ker je socialno vprašanje in vprašanje razlik bilo v Mariboru ves čas aktualno in obravnava teh problemov celo značilna za mariborske študente. Torej — če gre za polarizacijo mnenj o tem vprašanju, se kani razviti ob tem zelo zanimivo vrenje oziroma borba mnenj!

TONE JANŠA:

Predstave o tem zares aktualnem družbenem vprašanju se tudi med mariborskimi študenti zelo razlikujejo in — razumljivo — omogočajo borbo mnenj.

SLAVKO GERIČ:

? Torej bi bila naloga študentske skupnosti oziroma njenih organov, da temu prisluhne in tu najde tisto smiselno izhodišče, ki bo razgibalo študentske množice v Mariboru.

TONE JANŠA:

To poizkušamo. Prvi korak je bila omenjena tribuna.

SLAVKO GERIČ:

? Gre za gibanje študentov, ne za besedičenje redkih posameznikov. To je mislim smisel študentske skupnosti in temu mora biti podrejena metodologija in sistematika dela.

TONE JANŠA:

Strinjam se.

SLAVKO GERIČ

bralci!

Pred vami je novo študijsko leto. Zopet bomo hiteli na predavanja, študirali ter trepetali pred izpiti. Da, tudi na zabavno, družabno in družbeno življenje ne smemo pozabiti! Vsem trem oblikam študentskega udejstvovanja pa prav gotovo služi tudi vaš list KATEDRA, ki vam bo, vsaj tako sem prepričan, iskren prijatelj, svetovalec, kritik in ne nazadnje tudi glasnik vsega novega.

V lepši obleki, v večbarvnem ofsetnem tisku in na kvalitetnejšem papirju, se bo KATEDRA tudi po tehnični plati približala našim najkvalitetnejšim listom.

Prav zato gadej te, draga bralka in bralec, prav iskreno vabim k sodelovanju! Študentska rubrika naj postane tribuna študirajočih mladih ljudi, kjer bodo le-ti izrazili svoje želje, stališča, mnenja, predloge, kritike in pohvale. Prepričan sem, da nam bo z vašo pomočjo uspelo ustvariti rubriko, katere odlike bodo: oblikovna in vsebinska kvaliteta, ostrost, udarnost, kritičnost, polemičnost. To naj bo prostor, kjer se bodo oblikovala stališča, se kresala mnenja ter lomila kopja! Vsega tega pa brez vas ne bo; brez vaše pripravljenosti, sposobnosti, vašega kritičnega pogleda na dogajanje okrog sebe, pa tudi vaše osebne hrabrosti, da boste »oster« članek napisali, ga po potrebi podpisali in ga predali uredniku te rubrike, ona sam kakor tudi list kot celota, ne bo izpolnila poslanstva, ki mu je namenjena.

Prispevki naj ne bodo predolgi; če je le mogoče, jih napišite s strojem, ako pa le-tega nimate pri roki, naj bo sestavek kolikor toliko čitljiv. Se to: vse objavljene prispevke tudi ustrezno honoriram!

UREDNIK ŠTUDENTSKE RUBRIKE

osnovan klub istrskih študentov

22. 7. 1971 je bila v Mariboru ustanovna skupščina Kluba istrskih študentov. Tako se je kluboma prekmurskih in posavskih študentov priključil klub tistih študentov, ki so doma iz Istre in študirajo v Mariboru.

Na skupščini so poudarili, da na MVZ študira več kot 65 študentov iz Istre, ki želijo biti med seboj povezani. Opozorili so, da bi bila potrebna čim tesnejša povezava študentov z matičnimi občinami, saj bi se le-ti tako bolje spoznali s problemi svoje ožje domovine, dobivali bi večjo materialno in drugo pomoč kar bi vplivalo na to, da bi si prizadevali čimprej dokončati študij. Naj navedem nekatere najpomembnejše naloge kluba:

- tesnejše medsebojno povezovanje istrskih študentov, ki študirajo v Mariboru,
- povezovanje z družbenopolitičnimi organizacijami Istre, skrb za materialni položaj študentov,
- vzpostavljanje kontaktov, izmenjava mišljenj in sodelovanje z drugimi klubi, družbenopolitičnimi, študentskimi in drugimi organizacijami, ki delujejo v Mariboru,
- dajanje informacij tistim Istranom, ki bi želeli študirati v Mariboru,
- spremljanje izpolnjevanja študijskih obveznosti študentov iz Istre, njihovega odnosa do štipenditorja in dajalca kredita, spremljanje družbene aktivnosti študentov,
- zavzemanje stališč do aktualnih vprašanj, ki se tičejo študentov v Mariboru.

Delo kluba nadzoruje koordinacijski odbor, ki ga imenuje skupščina, ta pa se sestane enkrat letno.

Redni člani so lahko vsi, ki to žele, vsekakor pa vsi študenti istrskih občin, če se včlanijo v klub. Redni član lahko postane tudi študent, ki ne živi v Istri, če tako sklene koordinacijski odbor. Članstvo je lahko tudi častno in podporno.

Skupščini je prisostvoval tudi predsednik IO MVZ Tone JANŠA, ki je pozdravil ustanovitev kluba in njegovim članom zaželel uspešno delo.

DANKO TURČINOVIČ

KATEDRA študentski list

KATEDRA — Izdaja stalna skupščina študentske skupnosti VZM.

Glavni in odgovorni urednik: SLAVKO GERIČ. — Katedro ureja uredniški odbor: MARIJA FRANKOVIČ, VLADIMIR GAJŠEK, SLAVKO GERIČ, BRANKO GERLIČ, ZARKO GOLOB, MIŠO HOCHSTÄTTER, DAVORIN KRAČUN, MILAN LAMPE, JURE MIKUŽ, LEOPOLD PETROVIČ, DANKA SCHMIDT, LEON SENER, BRANKO SALAMUN, MARJAN VRANICAR, NEVENKA VETRIH, JOŽE ZAGOŽEN, BORI ZUPANČIČ.

Uredništvo in uprava:

Ob parku 7, telefon 22-004, tekoči račun 618-67-548. — Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo. Cena izdaja je 1 dinar (letna naročnina je 15 dinarjev, za ustanove in podjetja 20 dinarjev).

Tisk CP Mariborski tisk.

za kakšen koncept?

Desetletnica obstoja mariborskih visokošolskih zavodov je tisti dogodek, ki je sprožil nekaj misli, pripomb in predlogov. Razmišljamo o nekem konceptu, konceptu novega visokošolskega izobraževalnega središča, ki nastaja pri nas. Prav je, da študentje ta koncept ustvarjamo, soustvarjamo, dopolnjujemo, kontroliramo, pa tudi. križiramo. Vendar moramo predvsem upoštevati, da taka, v vseh pogledih pomembna zasnova, ne more nastajati neodvisno. Svojo polnovredno vlogo odigra šele kot dejavnik, vključen v razvoj vsega izobraževalnega sistema pri nas. Ta vrlina, vseh deset let več ali manj prisotna, mora ostati prisotna tudi v nadaljnjem razvoju. Zato naj spomnim na eno izmed najpomembnejših nalog izobraževalnega sistema pri nas, mimo katere ne more nadaljnji razvoj mariborskega središča in brez katere ne more eksistirati. Zaželeni razvoj vzgoje znanstvenega kadra v Jugoslaviji, v katerem bo igralo enako pravno vlogo tudi naše novo visokošolsko središče, ilustrirajmo s številkami, ki jih predvidevajo strokovnjaki. Leta 1957 naj prišlo v Jugoslavijo na 10.000 prebivalcev 10,9 znanstvenika in raziskovalnih delavcev. Naj nam ta številka zaživi v primerjavi. To število je še enkrat večje od stanja iz leta 1966, po drugi strani pa s tem številom znanstvenikov šele dosegamo stanje, kakršno je bilo v zahodni Evropi leta 1967.

Ta pomembna postavka v razvoju našega izobraževalnega sistema nam mora biti stalno pred očmi tudi pri dokončnem oblikovanju študijskega sistema v Mariboru. Specifična dvojnost razvoja, ki jo opažamo v danem trenutku in ki jo želimo na tem mestu razložiti, se nam odkriva v naslednjem: prednost neobremenjenosti in stalno prisotna možnost korekcije ob soočenju z izkušnjami ostalih študijskih centrov je gotovo pozitivna. Na drugi strani pa imamo vrsto momentov, ki delamo onemogočajo optimalen razvoj, a so logična posledica vsega družbenega razvoja pri nas in jih je zaenkrat nemogoče odpraviti. Te težave, imenujmo jih objektivne (predvsem mislimo tu seveda na pomanjkanje financ), so tisti momenti, katerih razvoja se, žal, lahko le zavedamo, a jih zmanjšujemo skušamo preprečiti. Težko je verjeti, da bo rešitev v kratkem sledila sama, iz družbeno ekonomskega razvoja naše države. Pred nami je dosti težja naloga; v obstoječih možnostih je treba kar najuspešneje prebroditi krizo, v danih možnostih doseči najboljše možne rezultate ter ostati na kvalitetnem nivoju, katerega pot naj bo edino navzgor.

Namen mojega pisanja je nakazati možnosti delovanja študentov v danem stanju, saj je gotovo naš namen — biti stalno prisoten v vsem družbenem dogajanju, predvsem pa ostati aktiven, a kritičen ob nadaljnjem razvoju mariborskega visokošolskega središča, kot prerašča v univerzo. Želimo namreč, da bi ta dobila med ostalimi univerzitetnimi centri tisto vlogo, ki ji pripada. S specifičnim položajem je možnost delovanja študentov v mnogih primerih bolj sproščena kot na univerzah, na katerih jih tradicionalni modeli utesnjujejo. Predvsem pa se mi zdi nujno opozoriti na naslednje probleme, o katerih moramo študenti nujno spregovoriti, saj so še daleč od zaželenih rešitev:

— Aenetracija študentov v organe upravljanja univerze, ki se je izkazala kot zelo koristna, je, omejena zaradi ozkega, tradicionalističnega gledanja, ostala še vse preveč v teoriji in je še daleč od zaželenih rezultatov, ki koncipirajo moderno, funkcionalno univerzo.

— Študenti se moramo upreti tradicionalnemu gledanju na študenta kot pasivnega sprejemnika znanja profesorjev.

— Ustanova, ki nastaja, je lahko še neobremenjena

z birokratizacijo, vendar jo ta ob najmanjši popustitvi nadzora hitro preplavi. V taki ustanovi tudi ne smemo dopustiti formiranja pri nas skoraj običajne, monopolizirane in na tak način manipulirane »znanosti«. Ustanova naj ohrani svojo prožnost in sposobnost odrekanja takim pojavom, študenti pa bodimo prvi indikatorji zametov takih pojavov.

— Predvsem pa se zdi potrebno, da ostanejo študenti tisti člen, ki je logičen faktor integriranja univerze v družbeni razvoj.

Vse te ugotovitve, ki so morda na prvi pogled videti ad hoc, pa so same v sebi tako zahtevne in obširne, da bo njihovo izpolnjevanje zahtevalo popolno osveščenost študentov, popolno angažiranje. Uresničevanje teh nalog bo vodilo k uresničevanju naše zamisli o modernem visokošolskem študiju. Vendar mora med študenti vseh naših in tujih univerz obstajati stalen kontakt, sprejemati in izmenjavati moramo izkušnje, informacije, jih aplicirati, vendar z vso potrebno kritičnostjo. Da bomo stalno v središču dogajanja, potrebujemo oboje: več teorije in več prakse. Če se nam bo eno ali drugo izmuznilo iz rok, bomo ostali ob robu. To pa nikakor ni in ne sme biti naš namen. Zato sem želel ob začetku novega študijskega leta nakazati nekaj problemov, katere moramo študenti osvetliti, jih prediskutirati, pa tudi v praksi izpeljati.

JURE MIKUŽ

koncept razvoja univerze v mariboru

Izhodišče

Izkoristiti intelektualni potencial slovenskega naroda in ga usposobiti za to, da bo profesionalno obvladal velike, ekonomsko upravičene in tehnološko sodobne proizvodne sisteme, v katerih bodo delovni ljudje uresničevali svoje interese na principih samoupravljanja.

Vsebinska orientacija

Univerza v Ljubljani ima vse značilnosti nacionalne univerze z odgovornostjo do razvoja nacionalne kulture in razvoja materialne baze, na kateri se le-ta razvija. Upravičena prizadevanja, da bi pospešili gospodarski razvoj, se v strukturi univerze v Ljubljani odražajo v nesorazmernem, čeprav upravičenem razvoju disciplin, ki so neposredno povezane z razvojem materialne osnove. Ob tem nesorazmerju pa univerza v Ljubljani izgublja značilnosti nacionalne univerze, kakršno Slovenci kot majhen, ogrožen narod brez dvoma potrebujemo.

Univerza v Mariboru naj univerzo v Ljubljani predvsem razbremeni in razvija tiste discipline, ki so povezane z razvojem sodobnih ekonomsko-proizvodnih sistemov. Te discipline lahko razvrstimo v tri sklope:

1. discipline, potrebne za učinkovito realizacijo obveznega osemletnega šolanja, saj je le-to najpomembnejše za oblikovanje zavesti ljudi, ki so nosilci samoupravnih proizvodnih procesov;

2. discipline, potrebne za realizacijo sodobne tehnologije. To je ves sklop tehniških ved;

3. discipline, potrebne za usmerjanje in organizacijo ekonomsko-proizvodnih sistemov. To je sklop pravno-ekonomsko-socioloških ved.

Vse našete discipline imajo že svojo osnovo v visokih in višjih šolah, združenih z združenju visokošolskih zavodov v Mariboru.

Pedagoški koncept

Visokošolski zavodi z različnimi organiziranimi oblikami pedagoškega dela posredujejo študentom znanje. Študenti študirajo na visokošolskih zavodih z namenom:

1. da si pridobijo višjo ali visoko kvalifikacijo ali akademsko stopnjo kot startno osnovo za izvajanje poklica;
2. da izpopolnijo svoje strokovno znanje, da bi čimuspšeje izpolnjevali svoj poklic.

Visokošolski študij ima torej dve komponenti: redni študij in dopolnilno izobraževanje. Čeprav se vsebinsko obe komponenti močno prekrivata in dopolnjujeta, obstaja naslednja bistvena razlika:

— zahtevnost in vsebina študija, katerega cilj je določena kvalifikacija, sta v veliki meri mednarodno normirani. Težišče študija je na splošnem dvigu intelektualno strokovnih sposobnosti. Kot startna osnova za poklic zahteva ta študij selekcijo na šoli in z njo povezan normalni osip.

— Pri dopolnilnem strokovnem izobraževanju se udeleženci seznanijo z določeno strokovno problematiko in s tem razširijo znanje, ki jim koristi pri izvajanju poklica. Tudi s tem izobraževanjem je povezana selekcija na uspešne in neuspešne, le da je to selekcija v praksi.

Z ustrezno organizacijo pedagoškega dela naj visokošolski zavodi obe komponenti študija realizirajo; racionalizirajo naj redni študij in razvijejo permanentno izobraževanje. Pri tem si bo univerza v Mariboru prizadevala, da bo na osnovah že obstoječega višjega šolstva razvila ustrezno visoko šolstvo, interdisciplinarni študij pa tam, kjer je za to realna potreba; problem številnih profesionalnih usmeritev (profilov) bo reševala s permanentnim izobraževanjem, kolikor bo za to dana zakonska osnova.

Učitelji in sodelavci univerze v Mariboru se bodo v znanstveno raziskovalno delo vključili v okviru raziskovalne skupnosti, ki je samoupravna osnova znanstveno raziskovalnega dela. Pri tem iz že obstoječe tesne povezave z gospodarstvom sledi, da bo težišče raziskovalnega dela v aplikativnih tehniških ekonomskih raziskavah. Pravno sociološke raziskave bodo usmerjene v razvoj samoupravnih odnosov in delovnega prava, pedagoške raziskave pa v študij in razvoj sodobnih pedagoških metod, ki bi povečale učinkovitost obveznega šolanja.

V organizacijskem konceptu moramo upoštevati osnovne naloge bodoče univerze v Mariboru in razviti takšen organizacijski model, ki bo omogočil najracionalnejšo realizacijo teh nalog. Osnovne naloge so naslednje:

- kompletan visokošolski študij raznih smeri,
- stopnjevan visokošolski študij,
- interdisciplinarni študij,
- permanentno izobraževanje,
- raziskovalno delo,
- sodelovanje z gospodarstvom in družbenimi službami.

Da bi navedene naloge lahko racionalno rešili, je nujno, da bodoča univerza preraste tradicionalno, statično obliko formalno povezanih različnih študijskih smeri in zavodov in se razvije v dinamičen polidimenzionalen študijski sistem, ki bo omogočal samoupravno koordinacijo interesov gospodarstva, študentov in pedagoških delavcev. Razviti bo treba naslednje dimenzije študijskega prostora:

— **dimenzijo študijske smeri**, to je vertikalna povezava predmetov raznih strok. V tej dimenziji realizira študent svoj študij;

— **dimenzijo ožje stroke**, to je horizontalna povezava strokovnjakov iste stroke na vseh šolah univerze. V tej dimenziji pedagoški delavci ob racionalnem izkoriščanju skupne materialne baze realizirajo svoje raziskovalno delo;

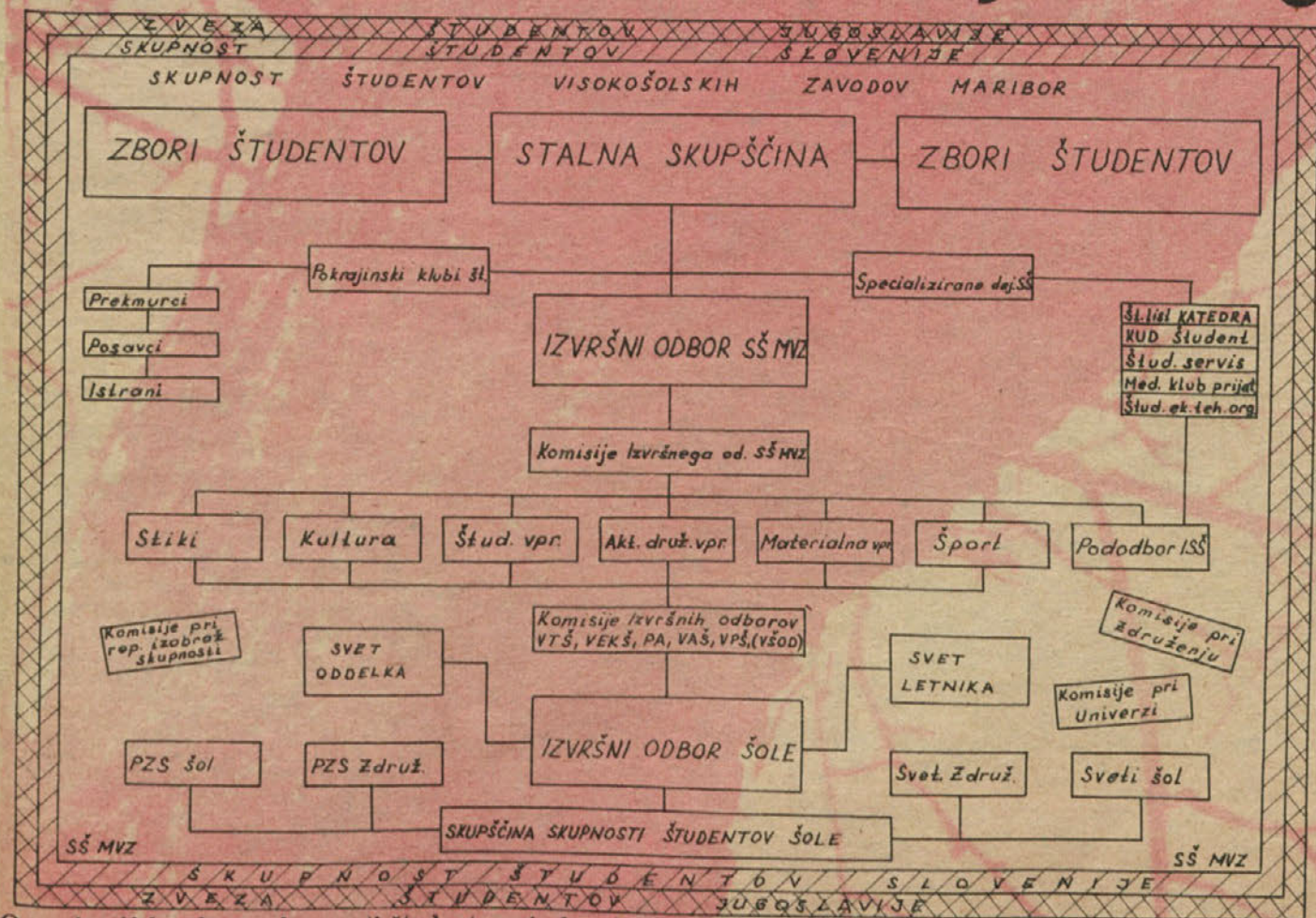
— **dimenzijo povezave z gospodarstvom**. V tej dimenziji se realizirajo kompleksne interdisciplinarnе naloge, pri rešitvi katerih sodelujejo strokovnjaki raznih strok, in sicer tako z univerze kot iz gospodarstva;

— **dimenzijo samoupravnih odnosov**. V tej dimenziji se realizira povezava univerze z družbo, vpliv družbe in gospodarstva na študijske in raziskovalne programe. V tej dimenziji se usklajujejo interesi neposrednih udeležencev pedagoškega procesa, to je študentov in učiteljev.

Da bi realizirali predlagani organizacijski koncept, moramo izdelati **model organizacije**. Seveda je to možno šele tedaj, ko bo koncept razvoja družbeno potrjen. Ko bo izdelan model organizacije in tudi družbeno potrjen, pa moramo izdelati **program realizacije** in ga dati v obravnavo.

Dr. BOGDAN VOLAVŠEK

ali poznamo svojo organizacijo?

Skupnost študentov odklanja kot svoje načelo možnost etabliranja ali opozicije. Naša osnovna naloga je preko razprave in javnega oblikovanja mnenj priti do končnih stališč in se zavzemati za njihovo realizacijo.

Predstavljamo del družbe, bodoče inteligence, ki že danes ne sme stati ob strani; ob vseh pomembnih družbenih odločitvah moramo študentje imeti svoja stališča, najmanj kar moramo narediti, pa je to, da se znamo zavzeti vsaj za uveljavitev naših neposrednih interesov in pravic. Zato smo združeni na samoupravni in demokratični osnovi v Skupnosti študentov, katere član postane avtomatično vsak redno vpisan študent, in imamo zaradi lažjega izvrševanja svojih stališč tudi svoje organe. Toda nosilec iniciative je študentska množica, osnovna oblika našega dela pa so zbori študentov. Zbor študentov MVZ je zbor, na katerem so zastopani študentje vseh MVZ in jih je najmanj petdeset. Če je na zboru navzočih več kot ena desetina študentov MVZ, dobijo sklepi zbora značaj sklepov stalne skupščine SŠ MVZ in so obvezni za stalno skupščino in IO SŠ MVZ. Če je na zboru navzoča ena petina študentov MVZ, lahko ta razpusti stalno skupščino in IO SŠ MVZ.

Podrobna razčlenitev organov in organizacij Studentske skupnosti, ki je prikazana na shemi, bo marsikomu pomagala do kopice spoznanj. Prav tako zgoraj navedene misli, ki so, upam, dovolj sprejemljive nakazan povzetek temeljnih določb statuta SŠ MVZ, opozarjajo na možnost razsežnosti študentskega gibanja. Možnosti niso izkoriščene. Vse preveč je med nami takih, ki resno jemljejo samo tisti del indeksa, kjer so podatki o izpiti. Indeks pa je celota, ki predstavlja zrelo osebnost, ki ni togo strokovno usmerjena, osebnost, ki svoj prosti čas skrbno porabi tudi za udejstvovanje v kulturnem, športnem, političnem življenju. S tako usmeritvijo študenta bo naše delo veliko bolj popolno in smiselno.

Ob tem, ko združenje visokošolskih zavodov prerašča v univerzo, prihajajo na naše šole novi profesorji in tudi študentje. Upam, da bomo našli skupno pot, za bruce pa, da si ne bodo dovolili soliti pameti od vseh in vsakogar, da bodo mislili s svojo glavo in tako opravičili mesto, ki ga zavzemajo v študentski organizaciji.

TONE JANŠA

POZIV SKUPŠČINI OBČINE MARIBOR

ŠTUDENTJE MARIBORSKIH VISOKOŠOLSKIH ZAVODOV, KATEDRA MARIBORSKIH ŠTUDENTOV ZAHTEVAMO, DA SKUPŠČINA OBČINE MARIBOR OZ. NJEN ZA TO DEJAVNOST NAMENJEN ODDELEK NAJKASNEJE DO KONCA NOVEMBRA ZAMENJA VSE SMEROKAZE NA MARIBORSKEM OBMOČJU, KI KAŽEJO V SMER KOROŠKE IN IMAJO NAPISANO KLAGENFURT, Z DVOJEZIČNIM NAPISOM CELOVEC IN KLAGENFURT!

TUDI AVSTRIJCI IMAJO NA SVOJIH KAŽIPOTIH NAPISANO: MARBURG IN VČASIH ŠE MARIBOR.

Če hočemo podpirati težnje naših zamejskih rojakov po enakopravnosti, če zahtevamo izpolnitev 7. člena državne pogodbe in če trdimo, da morajo Avstrijci na Koroškem imeti dvojezične table kot osnovni znak priznavanja enakopravnosti, potem je naša sveta dolžnost, da tudi in predvsem na našem, SLOVENSKEM, matičnem ozemlju priznavamo našim rojakom vse njihove pravice in zato tudi sami uporabljamo SLOVENSKA krajevna imena. GOSPA SVETA, kjer so ustoličevali slovenske kneze in CELOVEC, sta zibelki slovenske kulture in slovenstva in zato ju moramo spoštovati in ohraniti z njunimi SLOVENSKIMI imeni.

Uredništvo KATEDRE in IO SŠ MVZ

ekonomska vprašanja?

Gospodarstvo je osnova družbe, je tisti dejavnik, na čigar temeljih počiva vsa družbena nadstavba — pravni sistem, politika, znanost in kultura, skratka vse oblike človekove družbene zavesti. Družbeni razvoj vedno znova to potrjuje, pa čeprav so odnosi baza — nadstavba tem bolj zapleteni in navidez protislovni, čim više sega stopnja razvoja. Mogoče je manj očitna povezava med Picassom ali Ionescom in kapitalističnim gospodarstvom z vsemi zanj značilnimi odnosi pa hitreje ugotovljiva sorodnost sovjetskega sistema s socialističnim realizmom. Čeprav rahlo banalno, a zato z dobršo mero resnice ugotovimo, da se bo človek prej najedel in nato pisal pesmi, če pa mu brana, ne bo ustrezala, bodo te pesmi govorile le o hrani.

Prihodnost Jugoslavije je mogoče bolj kot kdajkoli prej odvisna od prosperitete našega gospodarstva. Obdobje šestindvajsetih let po vojni se zdalec ni monolitno. Za obnovo in izgradnjo temeljev je bila potrebna močnagrozka centralno-planskega vodenja. Toda kasneje je bilo v smislu hitrega in čimmanj oviranega razvoja ves sistem liberalizirati; nasproti centralizmu in birokratiziranju so se pojavili poskusi dejanskega samoupravljanja, nujno je bilo nekoliko uveljaviti trg, da bi se izogni nevarnostim neskladij, tako značilnih za planski sistem. Trg je namreč najboljši kazalec ustreznosti poslovnih odločitev z vsemi neposrednimi in skrajnimi posledicami v kompletnem ekonomskem sistemu, vendar pa je spoznanje včasih prekasno za ustrezne ukrepe.

Pomemben mejnik je začetek gospodarske reforme leta 1965. Ta je odprla pot v burne spremembe, ki trajajo še danes, umiritev pa še vsaj za naslednjih nekaj let ne moremo napovedati. Prvenstveno tržna orientacija in vključevanje v mednarodno delitev dela pomeni hkrati prvenstveno ekonomska merila pri odločanju (rentabilnost, ekonomičnost, produktivnost), večjo produktivnost, uravnoteženje plačilne bilance, konvertibilnost dinarja... Nujna je decentralizacija odločanja in formiranje resničnih socialističnih družbenih odnosov, pri čemer pa s v obstoječih svetovnih sistemih ne moremo iskati absolutnega vzornika. Čeprav nam je cilj jase, so prisotne situaciji ima-

rentne dileme. Čisti ekonomski vidiki često nasprotujejo socialistični morali. Za hitro rast je potrebno ustrezno nagrajevanje strukture, to pa povzroča razboboteno socialno diferenciacijo. Imamo še problem nerazvitih področij. Poseben problem je naš devizni in zunanjetrgovinski sistem, ki še vedno vsebuje samoupravnim in tržnim načelom tuje primese centralizma. Razkorak med načrti in dejanskim razvojem je lahko vir političnim problemom. Tudi učinkovito managerstvo oponira samoupravnim načelom in povzroči alienacijo delovnih množic. Končno tudi mednarodni gospodarski tokovi ne morejo brez posledic mimo nas.

Gospodarski procesi zadevajo nas vse. Tudi Katedra se bo v prihodnje bolj angažirala pri polemikah s to vsebino. Ekonomska teorija je v glavnem nesporna, tega se zavedajo tudi nosilci ekonomske politike, ki jim sicer včasih opravičeno lahko očitamo voluntaristično odločanje (upajmo, da vedno manj). Toda vsak ukrep, vsako dogajanje čutimo delovni ljudje na svoji koži, posebno tisti z nižjimi dohodki. V socialistični družbi se radi ponasamo s humanim socializmom, pa nam mora biti človek glavno vodilo pri odločanju. Tudi pri naši ekonomski politiki je bistvena ne samo polna zaposlenost z izenačeno ponudbo in povpraševanjem, temveč tudi stalno in znatno višanje življenjske ravni brez neutemeljene, pretrane socialne diferenciacije. S tega vidika pa je vsak ukrep zelo diskutabilen, saj je znano, da je mogoče življenjsko raven trenutno povečati na račun stagnacije v prihodnosti ali doseči nesluten razcvet po sistemu zategnjenih pasov. Torej naj bo naše vodilo pri razpravi o gospodarstvu vedno ekonomski vidik vseh obkrožujočih pojavov kot tudi življenjski vidik ekonomskih pojavov. Želimo ostro, konstruktivno polemiko z bojem mnenj čimveč udeležencev, da nam bo problematika dobrega osvetljena in da bodo izluščeni optimalni sklepi.

D. KRACUN

ne umirajo naravne smrti, požrejo jih črvi in sicer še prej, preden jih položijo na mrtvaški oder, umirajo v gorečih barakah, pozabljeni od nas vseh.

Ne vemo, koliko je krajev, v katerih umirajo starčki, ki zaradi svoje slabosti ne morejo zapustiti ležišča. Vsi tisti pa, ki so jim najbližji, se obrnejo stran, češ star si in betežen, kaj nam boš koristil. Hlapec Jernej je dodelal, umre naj, da bodo sadove njegovega dela uživali drugi. Težko je to razumeti nekemu, ki pričakuje od družbe, kakršna je naša, da bo socialni problem rešen, po drugi strani pa zvemo, da na nerazvitih območjih umirajo ljudje, da ni ničesar storjenega v prid starim ljudem.

Kje je vzrok? Ali bomo dopustili, da bodo ljudje tudi naprej umirali na gnojščih, da bodo umirali počasne, a strašne smrti, umirali od nemoči, od črvov? Rešitev je ena. Dosedaj so se pristojne organizacije premalo ozirale tudi čez hribe, t.j., premalo so poznale probleme svojega območja. Izgovori pa so vsi enaki: da stari ljudje v svojem prepičanju ne puste nikogar, da bi se jim približal in jim dal pomoč. Deloma je to res. Težko je človeku zapustiti kraj, v katerem je preživel svoje življenje, kjer so ostali lepi in slabi spomini; oditi proč mu pomeni iti v pregnanstvo.

Dosedaj ni bilo veliko primerov, ki blatiijo naš že tako slab socialni položaj. Naša družba je kljub socialističnim odnosom preveč gledala v drugo smer, ni pazila na stare ljudi, betočne, osamljene. Pojavlja se problem, kam z osamljenimi ljudmi. Čas teče, še nekaj desetletij in zna se zgoditi, da bomo mi na ležiščih, o katerih toliko slišimo. Če bo šla družba mimo teh stvari le z določenim kančkom zainteresiranosti, bomo tudi mi, ki krojimo bodočnost, umirali zapuščen, umirali od črvov.

In prav tu je ta črv, ki nas žre. Žre nas še posebej sedaj, ko vidimo, da ni vse tako rožnato, da imamo mnogo gnilega. Gnilega med onimi, ki skrbijo za socialne zadeve. Vprašanje, ki pa ostane še naprej odprto, je: ALI NAS BO ČRV, KI NAS GLODA, TUDI POJEDEL.

M. VRANICAR

črvi nas žrejo

Socialni problem spada med najtežje probleme neke družbe, še posebej, če je le-ta v razvoju in če v naglici, v kateri se rojeva, ne opazi tudi negativnih pojavov svojega rojstva. Bridka je resnica, da umre človek v socialistični družbi pozabljen od tistih, ki so mu obljubljali lepše življenje. A vendar. Pozabljeni

substancia planiranja

Dijaki in študentje, ki prebirate ta zapis in torej naš študentski list, napisan v slovenskem jeziku, ki izhaja na Slovenskem, ste moderni ljudje modernističnih pogledov in se nimate možnosti zanimati za substanco svojega obstoja. Če namreč niste prebrali vsaj nekaj esejev Bertranda Russella, pred leti umrlega filozofa in pacifista, v angleškem jeziku seveda, kajti na Slovenskem se učimo nekaj tujih jezikov, kar je rezultat prosvetno-kulturnega planiranja, je, žal, mogoče govoriti o votlosti vaše zavesti. Ne da bi poudarjal patetičnost po vednosti, a modernim tehnologom in ekonomistom je pri njihovem manipuliranju treba vedeti za določene fenomene sveta in morale. Pri nas ni, se mi zdi, vednosti o preteklosti. Planerji sveta in ljudi bi morali poznati profile dežel in osebnosti preteklih obdobij, če jim je naložena pristojnost manipulirati z občutljivim materialom, kot je narava, kot so stara naselja in ljudje. Že v začetku tega stoletja je Oswald Spengler napovedal propad evropsko-ameriške kulture. Nato je, ker iz tega ni bilo nič, B. Russell govoril o združenih državah Evrope in o internacionalizmu gospodarstva in kulture. Istočasno je epohalni arhitekt Le Corbusier nihal zelo moderne projekte planetarne veljave, ki so zahtevali sorodne zamisli in objekte v tehniki in ekonomiki. Ko je Stravinski stradal ob Ženevskem jezeru in pisal, kot Honegger ali Hindemitt ali Gershwin moderno glasbo, so Nemci razpredli mrfžo taborišče in malce kasneje razburkali Evropo in ostali svet do viška, ki je prišel leta 1945. Stvarnost in idejnost sta očitno nezdružljivi. V Ljubljani nam dve izmed mnogih državnih ustanov producira projekte za nacionalni družbeni in urbanistični razvoj; to sta Urbanistični inštitut SRS in Inštitut za ekonomska raziskovanja. Znanj so njihovi načrti za slovensko osrednjo regijo (Gorenjska, Kranjska, Dolenjska), bi pa bilo želeli, da bi ugledale luč tudi študije ali analize severovzhodnega dela Slovenije. Kajti znan postaja faktum, da je potrebno preštudirati cel prostor našega planeta, da ga je potem mogoče totalno izčrpati; populacija namreč raste, raste, ljudje so agilni, želeli bi, da bi čimveč bitij živelo ta raj. V našem stoletju je nekaj gospodov studiozno in odgovorno analizirale obstojnost gospodarskih in kulturnih fenomenov in vseh možnih razmerij med ustanovami in dejavnostmi. Tri sem naštel že zgoraj (Spengel, Russell, Le Corbusier). V New Yorku nam OZN zagotavlja nacionalno suverenost, mi pa moramo spričo čudnih razmer v Evropi to zagotovilo podkrepiti z obstojem armade. Znanj so univerzalni tehnološki in ekonomski principi eksistenčnih razmer, ki vladajo po celim planetu.

Po svetu se širi perfekcionirana tehnika in organizacija, ni neuglednemu položaju Balkana v svetu je treba vedeti, da so pri nas prisotne vse metode moderne znanosti, tehnologije, da tudi pri nas prakticirajo fundamentalne študije (gospodarske, finan-

ne, energetske, demografske, psihološke), da je torej pri nas svet čisto na tekočem, univerze v stikih z ostalim evropskim akademizmom in artizmom, da pa je vendarle nekaj, kar ostaja neizpolnjeno — to pa je substancialno in celovito planiranje. Kaj pomaga, če obstoje projekti za lupino življenja, za oblikovne okvire početja, ko pa naš karakteristični naraščaj ne pozna zavesti, spoštovanja, dolžnosti, ki bi morale biti zajete v prosvetno-kulturnem planiranju. To planiranje je neuspešno: naša mladina se uči angleško, da bi pa brali Wellsovo zgodovino ali kako enciklopedijo, na to ne smemo misliti. Tukaj bom konkretni: vi, ki to morda berete, ste prizadeveni in še nedokončan subjekt zahtevnejše signature, pa gotovo ne veste, da obstaja v vsaki knjižnici vrsta klasikov znanosti in poezije, ki so mejnik za človeka; če jih ne pozna, je zavozil. Vi, dragi moji, imate dolžnosti do človeštva, in če nočete podpreti kino gledališča, da bo moglo izvesti svoj obširni program, da bomo ugledali bogato gradivo raznih zvrsti, potem zame niste prisotni v tem našem prostoru, ne poznate nalog in obvez, ste bedak, ki je brez substance. V tem stoletju so menjali podobo sveta v čudovit mehanizem, energetsko in ekonomsko preštudirani. Poglejte samo listo Nobelovih nagradencev in druge dokumente. Russell, Ortega y Gasset, Proust so prikazali ta svet in principe gospodarjenja, in to glede na preteklost, glede na moralnost in človeškost; nočemo akceptirati. Projekt kulturne vzgoje človeške osebnosti — to manjka. Čisto možno je, da so to znane reči, živijo pa ne. Politična znanost omogoča najboljšo izrabo človeka, torej ve, kako in kje je delovno silo mogoče najefektnije izrabiti, razen tega, da so ji znani tudi drugi triki. A, dragi moji, za nami je sedemdeset (70) let filmske zgodovine, umrli so znani pedagogi in humanisti, smo v najmodernejši dobi človeške zgodovine, produciramo pa najbolj omejene ljudi!!! Ljudje po osmih letih učenja jezika ne poznajo niti enega klasika, sploh ne vedo za mejne kamne storjenega, ljudje lahko gradijo kočice, zmerimo jim parcele, kot da ni za nami toliko stoletij arhitekture, kot da Gropius in ostali arhitekti našega stoletja niso pokazali, kako! Tu pokrivamo zemljo na najsramotnejši način. Če je tehnika nedolžna, potem ne znajo organizirati človeškega početja in dela, ne znajo vplivati na ljudi, jih voditi, bogatiti.

Uvodoma sem omenil dve naši solidni ustanovi, ki preučujeta naš konkretni energetsko-gospodarski in urbanistični položaj. Treba je vedeti, da preučujejo kulturo in znanost številne druge ustanove, da je nasploh veliko ustanov, ki skrbijo za blagor sebe in družbe, da so jim zadane naloge nekega kontinuiranega početja, da so prav zato to državne ustanove. Ne vem, kakšni so pogledi mladih na revolucionarnost, v koliko poznajo razprave veličin — fizikov, biologov ali tehnologov; geografov in sociologov: Huxleya, Einsteina, Hedina (Sven Hedin), Marxa ali Freyerja, vendar pa je težko govoriti, da bi naj bila mladina revolucionarna, ker bi potem morala biti revolucionarna na dva načina: miselno in socialno. Poznati bi torej morala najekstremnejše misli kakega Gajška ali Kirkegaarda, moderno matematiko, biti bi morala torej sila pridna in domiselna ali pa uvidevna in moralistična ter kritična; protestirati bi morala proti prastarim kasarnam, zastareli opremljeni raznih sila sposobnih fabrik, proti plebejski arhitekturi; če bi hoteli biti na tekočem, bi morala poznati preteklost in torej preštudirati zgodovino, in to živo, smotno, ne formalno. Če se pa meni nič tebi nič pokori svoje mu poklicnemu karizizmu in se naglo preda totalni vladavini vprašljive prakse, je to nevarno in nerevolucionarno. Ker potem tudi ne pozna knjižnih del Thomasa Manna ali esejev Russella ali del Sinclairja, ker se vztrajno izogiba kinoteiki ali kino gledališču, ker tako ali tako ne pozna občutkov pazljivosti, spoštovanja, uvidevnosti. Rezultat tega je seveda, da je prepuščena totalitarizmu industrializma. Ni navajena koncertov, ker zato pri nas ni interesa in denarja, saj imamo radio in plošče; nima vrtov in zato v vrtilih ni mogoče igrati glasbe ali prakticirati vpljudnost, oboževanje in domiselnost; ni promenad in urejenih zelenih površin (izjeme se ne štejejo), zato se vozimo čez mejo, kajne? Jasno je, da so to le besede, marsikdo je prepotoval nekaj sveta in so mu stvari jasne, tudi ve, da so to neaktualni problemi, ker je modernizem misli in občutenja zavil drugam. Ali pa ni tako? Ker tudi niso znane dejavnosti cerkvenih ustanov, vsaj kaj epohalnega te niso storile, in tudi marsikdo obsoja obstoj oboroženih sil. Ker nihče ni preštudiral dognanj Sojenja v Nürnbergu (filma Stanleya Kramerja), je možnost tretje vojne zelo mogoča, predvsem zato, ker ne planiramo programa človekove osebnosti. Projekt ni spodobna eksistenca človeške osebnosti, je trgovina, profit, uspeh. Možno je, da je to poslednje neresnično. Da bi bilo res: ali vse družbene dejavnosti koristijo človeku?

kje smo?

Zal je tudi naša, socialistična družba podvržena ekonomskim zakonom, ki mnogokrat zahtevajo tudi oddaljevanje od ozko gledanih smernic socialističnega razvoja. Včasih pa so ti ekonomski zakoni zelo solidarni s socialističnimi ideali.

Vsi smo prepričani, da so načela našega socializma najbolj demokratična med vsemi socialističnimi vzorci. Geslo »Tovarne delavcem« je pri nas dejansko uresničeno: le pri nas delavci dejansko sami upravljajo s svojimi tovarnami in podjetji. Le tukaj delavci sami odločajo o presežkih svojega dela, le tukaj so sami svoji gospodarji.

Naš sistem je v svetu zbudil mnogo pozornosti; najprej so vsi, tako vzhodni kot zahodni krogi, dvomili o njem; vzhodni so ga celo v celoti zanikali.

A mi smo se obdržali in razvili. USPELL.

Nobena država na svetu ni v letih po drugi svetovni vojni dosegla tolikšnega napredka kot Jugoslavija. Edino mi smo narodni dohodek dvignili za več kot 600%!

Zal pa je bila osnova teh odstotkov zelo zelo pičila — kljub astronomskemu napredku spadamo v vrh nerazvitih držav. Do razvitih nam manjka še dobrih 400% takratne osnovne ali cca 50% današnje.

Morda bi bili že precej višje, ko bi ne bili delali napak, napake iz preteklosti so opravičljive, če je v tolikšni delovni naglici človeško pozabiti nekatere bistvene reči.

Nekatere pomanjkljivosti so bile tudi nujne, ker pač ni bilo možno vlagati sredstva v vse panoge v zadostni količini.

Vlagali smo jih pač v tiste, za katere smo menili, da bodo najbolj donosne. Zal pa so se mnogi takšni »zanemarjeni« objekti razrasli v prave rakaste rane naše družbe. Tako imamo v naši domovini pravi svet v malem: imamo zelo razvita področja, kjer narodni dohodek presega poprečje nekaterih zelo razvitih držav, in področja, kjer je narodni dohodek podoben tistemu, ki ga dosežejo v najbolj zaostalih predelih Afrike in Azije.

Pa vendar se iz vseh naših preteklih in polpreteklih napak še nismo naučili, da ni možen samo delen razvoj, ampak le razvoj celote; da je sicer potrebno občasno nekatere pokrajine in panoge priviligirati, da pa je kasneje potrebno le-te zanemariti na račun tistih, ki so morale prej čakati.

Se vedno je celotno kmetijstvo v povojih in še vedno ne investiramo vanj toliko, kot bi bilo potrebno.

In kmetijstvo je konec koncev tudi osnovna zaposlitev ljudi v vseh zaostalih pokrajinah pri nas in drugje.

Se vedno ne prosvetljujemo ljudi tako, kot bi bilo potrebno: hitro in učinkovito, moderno. Kajti očitno še nismo doumeli, da moderno gospodarstvo ne sloni več na naravnih bogastvih, ampak na znanju. Primer: Vzhodna Nemčija! Zdravstveno stanje naših ljudi je v svetovnem merilu porazno — nikjer v razvitem svetu nimajo toliko delovnih nezgod in izostankov kot pri nas. To je denar in humanost! Ne skrbimo za varnost naših delavcev. (Ali pa morda naši delavci, ki vendar sami odločajo o vsem, ne skrbijo zase?)

Po številu telefonov smo na predzadnjem mestu v Evropi, prav tako po kvaliteti otroškega varstva. (Podatki niso najnovejši, morda nas je Albanija ponekod že prehitela.)

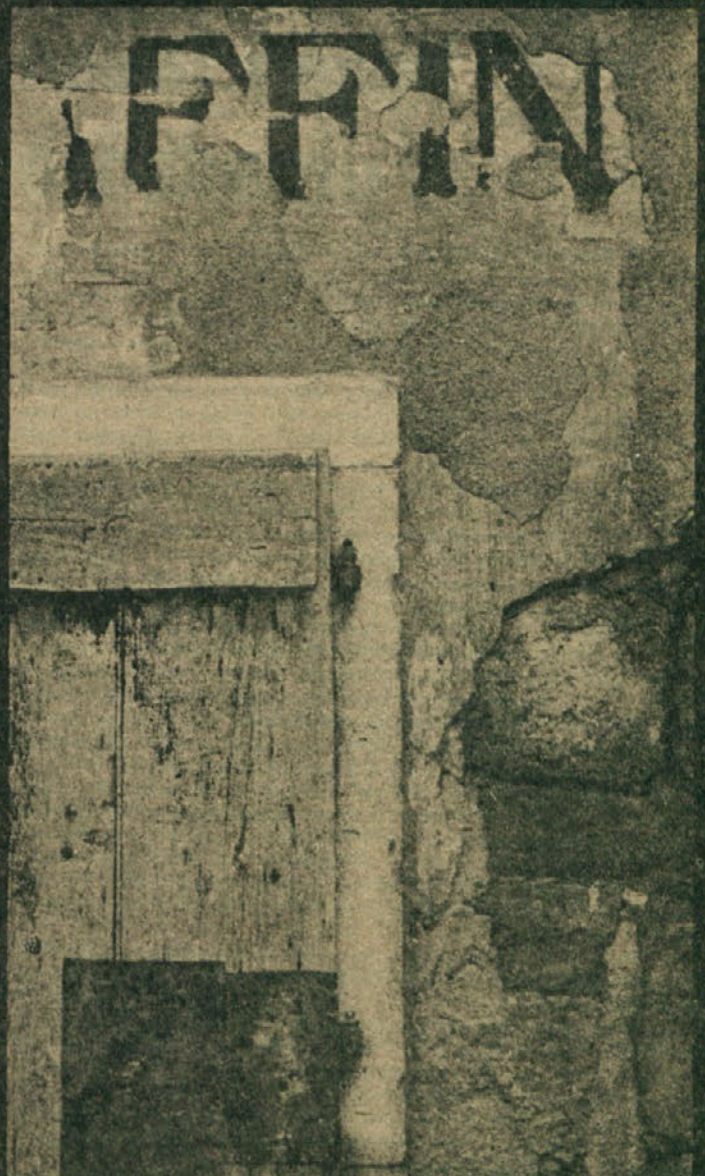
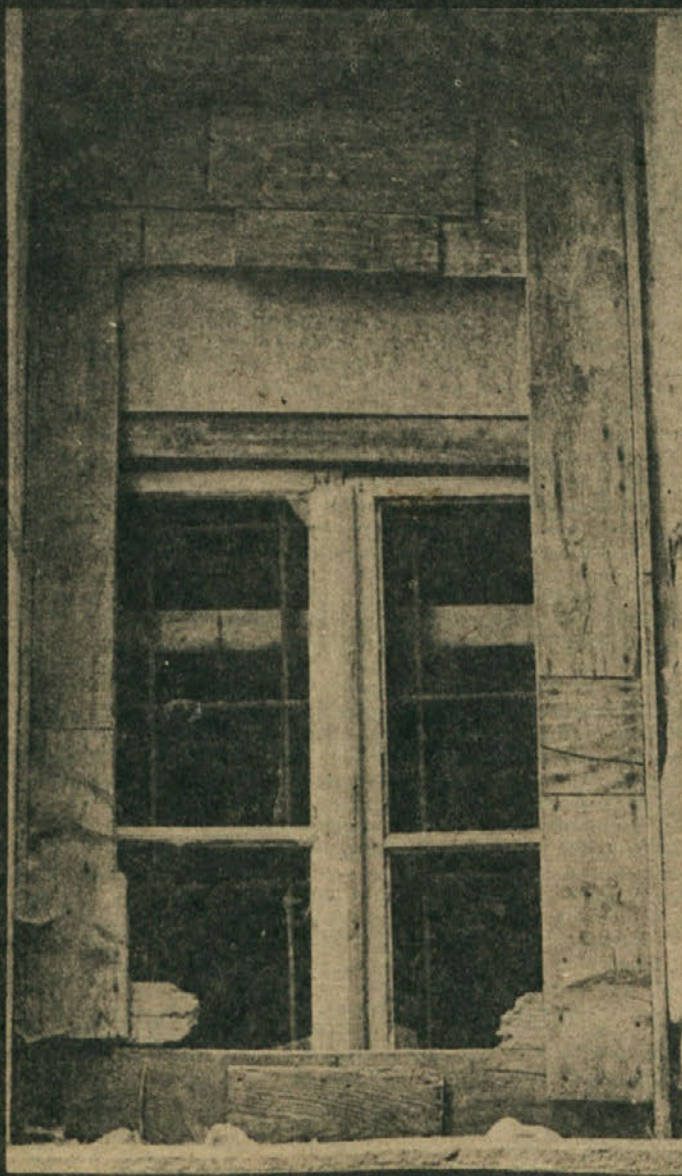
Ne vem, koliko je še področij, kjer smo predzadnji v Evropi. Vsekakor pa smo PRVI na SVETU v minusu, ki ga je, v odstotkih izraženo, imela naša zunanja trgovina lansko leto.

Dragi tovariši, s skupnimi silami bo potrebno pospešiti razvoj prosvete, kmetijstva, prometa, nerazvitih področij in še in še.

Odreči se bo potrebno novemu avtomobilu, obleki iz Italije, toaletnemu papirju iz Avstrije ter mnogim drugim malenkostim, ki delajo življenje prijetno in udobno.

Po nekaj letih malenkostnega odrekanja — kljub temu bo življenje še vedno lahko prijetno in udobno — nam bo morebiti začetel lepši socializem, socializem, v katerem bodo sicer še vedno razlike, a ne take kot danes, ko imajo nekateri mnogo, drugi nekaj, tretji malo, mnogi pa nič. Socializem, v katerem bodo nekateri imeli mnogo, vsak pa dovolj.

B. GERLIČ

ogledalo izza sedanjosti

V militarističnem, a sočasno mitičnem svetu bi morali najti mirodušen izhod, ki izhaja iz življenja in pravice do življenja slehernega državljanca, da ne bi bilo več podzvestnih množičnih živčnih psihoz, da se svet ne bi pojavljal per negationem, da bi struktura sveta ostajala v lastni objektivnosti; to pa je najtežje, ker že vsak začetek znanstvene premise začne per negationem, namreč tako, da zanika prejšnje spoznanje in ga s tem potrdi. Zvrst pesimizma je torej usmerjena v tisto funkcionalno tvornost, kjer človek-subjekt izgublja svojo individualnost, namesto nje pa si z delom kupuje kapital iz vsakdanjosti. Ko včasih tako preiščam o novih znanstvenih in tehničnih dosežkih, o novih kulturnih osebnosti, o preseganju filozofije in mišljenja s praktičnimi dejavnostmi, ko se torej nekako poglobljam v svet navidežno zatemnjenih trpkosti in večnih tragedij, ki spremljajo človeštvo, se sprašujem — in to vprašanje se mi dozdeva bistveno, odločilno, zato pa veliko bolj trpko — kaj je subjekt tostranskega življenja, kaj je usmeritev časovnih in prostorskih razsežnosti, kaj tisti večni krogotok človekovega kulturnega vzpona. Kaj zgodovina, kako zgodovina? Kaj tologija, kaj logika, kaj sintaksa?

Ce bi se opredelili le s teoretičnimi izhodišči, pri tem pa bi pozabljal na lasten mir in mišljenje, tedaj bi gotovo zabredel v tisto popoldansko puhloglavo »literaturo«, s katero si navadno belijo glavo knjižni molji; Sartrov Gнус razumem kot spelt in oblikovanje vsakdanjih tvorb z navadnim jezikovnim izrazoslovjem. Camus je že bolj prefinjen, nevarnejši, strastnejši in širše poglavljen, seveda v smislu upora in eksistenčno tvegane odločitve. Ker pa se gñus ne more obdržati sam — gñus sam zase je le psihologija razočaranih samotnežev —, potrebuje ob sebi prilastek morebitnega absurda ali groteske. Sele groteska in absurd skupaj lahko pomenita gñus, in to ne v freudovskem, jungovskem, cret-schmerjevem označevanju psiholoških tančin; gñus navzven je povsem zakrit v množični psihozi: najsvetejše ideje in ideologije se ustvarjajo z gñusom, absurdom in grotesko; vendar to ni več gñus, ki izhaja iz množične volje do moči. Tako se moč postavlja iz gñusa kot najvišja vrednota. Individualizem in militarizem imata v skrajni razliki vendarle nekaj skupnega: oba začneta z ideološko eshatologijo, z mitično odrešitvijo ali z obljubo, uresničiti pa se v norosti ali v družbenem samomoru. Trpljenje, ki je že na zunan gñusno, ker kazi človeka, postane odrešitev človeštva, postane idealni simbol, transcendenca. Torej imata tudi gñus in svobodna volja nekaj skupnega: začetek iz popolnega poraza, ki ga proglasita sočasno za dokončno zmago. Caligula se ustavi za zaprtimi vrati.

Cisto drugače pa je s soc-realizmom. Tu se kaže gñus kot veselje, kot volja do življenja, ker se je individuum povsem izgubil v politični ravnodušnosti; ravnovesje pa je le navidežno, ker hierarhična lestvica v družbi in zgodovini nikakor ni porušena. V soc-realizmu je groteskno to, kar je prepovedano, kar je politično sumljivo ali kar je svobodoljubno. Tu je militarizem anarhičen, torej ni pedanten in malomeščanski, ne, ostaja še vedno na majavih kmečkih, od boga in prezgodnje revolucije mehkih tleh, ki požirajo miselno-čutno strukturo kot živi pesek. Soc-realizem je kultura živega peska. Absurd je tako banalen, vsakdanji in politično potenciran, da ni sposoben za nikakršne radikalne odločitve, da ne daje nikakršnega napredka, nikakršne prihodnosti. Kadar premišlujem o Solženicinu, Majakovskem, Jesenju, Bloku, Dostojevskem, pa o Tolstoju, Puškinu, Čehovu in drugih, vidim široko, lepo in čudovito rusko patetično disharmoničnost, ki je vsem skupna. V zahodnem svetu je ta disharmoničnost bolj konstruktivistična, bolj izpiljena, prislina. Kar je pri ruskih umetnikih pomenilo življenje — in to v vseh oblikah, od ponižanja do ljubezni, od maščevanja do sumničenja, od streljanja do slave — in moč uveljavitve, to je bilo na Zahodu prav obratno: Rilke, Trakl, Camus, Sartre, Breton, danes pa Handke, Miller, Genet, Benke, Beckett, Celan, celo Brecht in Grass, tvorijo svet deziluzije, prevare, potvorjenosti, skušajo premagati patetiko z abstraktnimi — tolikokrat groteskno dovornimi — situacijami. Ta dva svetova pa se nikakor po razliki ni uničujeta, temveč dopolnjujeta: če pač manjka kulturnim vrhovom na Vzhodu dandanes mera treznosti in so »navdušeni« in jih peče vest, so na Zahodu kulturniki toliko bolj brezobzirni, surovi, potisnjeni ob temalni rob podzvesti in eksistence. Descartova definicija o resnici: »Omne est verum quod valde clare et distincte percipio« ne pozna več dandanes splošne enovitosti niti je več ne prenese; fetiš in avtoriteta sta tako posebna, da sta utopljena v psihoanalitične in politično iracionalne procese. In tu, prav v tem trenutku popolne osredotočene napetosti, pogojuje brezvzročni gñus svojo odrešitev: eksistenco, življenje, subjekt.

Prototipi subjektivne estetike poskušajo biti absolutno zgodovinski. In če ima v resnici sleherni obdobje svojo imanentno — v sebi lastno — fiziognomijo, svoje neskončno številne preobrazbe in aktivnosti, tedaj je jasno, da noben družbeni preobrat ne »poplemeniti« umetnosti in mišljenja; mišljenje, ki je in bo ontično, ne dojema idealnih resnic kot svojo voljo, ampak sovпада s celovitimi dejstvi, ki se nazorsko sicer tendenciozna, kulturna, celo duhovito logična.

Niti soc-realizem niti potvorenja abstrakcija brez subjektivnega predmeta ne moreta metodološko nadaljevati dejanskih dejavnosti, ker sta se odmaknili življenju in individualnosti. Človeška zgodovina je Arhimedova točka, kjer utilitarizem izgubi svojo vrednost, kjer pa se potrjuje mišljenje kot induktivna, čeprav ne znanstveno-empirična tradicija. Induktivna tradicija pomeni začetek avantgarde in preseganje splošnega gñusa s človeško uresničeni vrednotami.

Morebiti je za ogledalo izza sedanjosti najpomembnejša svetloba, ki ni metafizika luči. Mogoče je sočasno tudi tema nezavedanja tista, ki jo doživlja bralec, ko bere umetniško literaturo sam pri sebi, ne glede na komunikacijski zunanji obseg. Pojem sedanjosti je vsekakor tesno povezan s tistimi cilji, ki so že bili nekoč in dobro označeni. O, če bi večne resnice ostale le odraslim, tedaj bi lahko kmalu umrli od neizvirnih podatkov! Rad bi govoril o poeziji in ustvarjalni volji, ki se skozi življenje nenehoma drugače oblikuje, snuje, izravna v celoto. Dogajanje (drama) je identificiranje go-

vora in jezika. Tako se tvorijo same zase pesniške ustvarjalne strukture zavesti in zunanji avditorij, ki dojema refleksivno ideologijo. Ideologija književnosti torej v ničemer ne soglašja z nemogočim ustvarjalnim potencialom, gradivom, sintakso. Zvečina skuša biti vse prej izvirna, »nad-časovna« in človeško izpovedna.

Dramatičnost poezije, ki je po svojem bistvu izpovedna, nikdar ne doseže svojega smiselnega uresničenja, če ni pristop k poeziji enoten, to se pravi, če je poetična govorica znotraj svojega dogajanja pogojena s samogovorom. Tako nastopa samogovor v poeziji kot imanentna introspekcija. Bralec ni nikakor več le osebnost, ki bi doživljala izvirnost literature, ampak dojema v zavesti (in eksistenci) refleksivno ideologijo dogajanja; ta refleksija pa je zvočna in molčeča le v samogovoru. Zvočna po svoji stilni opredelitvi in enkratna, molčeča, tiha v svoji poetični govorici. Poetična govorica pomeni torej molk umetniškega literarnega dela oziroma označuje tisto, kar je izpovedno, a neizpovedano. Samogovor je tako razosebijanje braleca, ker ne upošteva komunikacijske zveze s smislom. Dramatičnost ali pripovedni element poetične govorice je zgolj zunanja oblika, ki s stihom in drugimi pesniškimi oblikami prevzema avditorij. V samogovoru moremo najti sočasno izvor individualizma. Vsekakor pa je individualizem začetek množične psihoze, prav tako, kot je na primer ideja ene same individualnosti začetek ideologije množice. »Notratnji glas« poezije spi v monologu in ga je treba prebuditi s stilnimi rešitvami, z zunanjimi pojavnimi poetičnimi tvorbami ali oblikami, z medsebojnimi razmerji med dramatičnimi dogajanjmi in avditorijem. Je bistvo poezije v tem, da je nihče ne sliši? Kdo je nihče? Ni Pevka Jožefina, ta poslanka žvižgajočega mislega rodu, pravzaprav edino geslo in edini zvok poezije, ki se uresničuje hermetično?

Lahko bi rekel, da je tudi »politična poezija« dramatična; s tem označujem poezijo, ki je povezana s tako imenovano politično stvarnostjo, čeprav je po svoji dramatičnosti iz poetične govorice nad njo. Toda tukaj ni samogovora, zdi se, da je bistven avditorij množica poslušalcev, ki so prišli poslušat poezijo, da bi nekaj zvedeli. Komunikacija v tem primeru je totalna, medtem ko dramatičnost izgublja svoj pristni pomen. Kolikor je »politična poezija« zvezana s politiko v danem stanju in zgodovini posameznega naroda ali države, toliko bolj se uveljavlja kot komunikacija; »politično« iz poezije torej pomeni, da nastopa namesto dramatičnosti predvsem totalna komunikacija; kolikor pa je ista poezija povezana s poetično govorico, toliko manj je »politična« in se vključuje v perspektivo zvočnosti, ritma, smisla in nesmiselnosti poezije. Tako v tem primeru »političnost« poezije skuša s totalno komunikacijo razumeti in razreševati svet in njegova vprašanja po eshatosu, medtem ko poetičnost poezije uravnava ustvarjalne oblike, ki so sporočilo. To je sporočilo samogovora.

Razlika med totalnim in dramatičnim razmerjem v poeziji je v intenciji zavesti, ki hoče doseči moč. Moč samogovora je v poetičnem sporočilu. Hotenje teatralnega dosega političnost poezije, moč poezije pa je v sporočilu samogovora. Ze v izvirnem svetopisemskem sestavku, ki je sporočilo boga Mojzesu: »Jaz sem, ki sem!«, je zajeto sporočilo samogovora. Prepričljiv dokaz za teatralnost tega sporočila pa najdemo v simbolni podobi, v konkretnem zgodovinskem stanju, v morali in verni religiozni povezanosti z ideologijo Enege. Istovetnost subjekta »jaz sem« sporoča avditoriju le avtorefleksijo »ki sem«. Zanimivo je, da avtorefleksija ni hermetična, ampak je komunikacijski element. Kaj pa je komunikacijski element avtorefleksije v samogovoru, ki mu pravim poezija? Kaj je tisto, kar ustvarja poezijo in jo uravnava po poetični govorici k avditoriju? Kaj je enovitost poezije, ki je po svojem bistvu ista v vseh narodih in sega v vse čase?

Prehod poezije k avditoriju je mitičen, čeprav povezan s vsakodnevnjem, uveljavlja različne teme o delu, ljubezni, himnični veličini smrti in večnosti, uveljavlja epično strukturo junakov, kronično zapisanih dogodkov in orisanih novic, uveljavlja navsezadnje dogmatično in recenzentsko miselnost. Stari bogovi so bili vsekakor oblečeni v retoriko. Umetniška oblika in svoboda sta tako bili nenehno medsebojno povezani. Če bi oboje pomenilo le iluzijo izgubljenih subjektov, tedaj v njihovem duhu ne bi bilo razlik.

Cisti samogovor mi pomeni lirčnost poezije, to se pravi, totalno avtorefleksijo zavesti, kjer se enačita subjekt in objekt v samo-doživljanje, kjer besede izgubljajo svoj funkcionalni in fonološki pomen s čim krajšimi stavčnimi zvezami; čisti akt zavesti so lirski poezija. Identifikacija med subjektom in objektom je sicer zakrita z nemočjo psiholoških oznak, kjer lahko govorimo o duševnosti in ne o mišljenju, meditiranju, čutenju. S tem, ko je poezija čisti akt zavesti, pa noče biti več zgolj lirika, ki bi imela kaj povedati. Subjektivirana pripoved (ki je izpoved) ni zgolj uravnavanje atmosfere, situacije ali harmoničnih značilnosti, ni torej vsebinska transformacija idej, psihičnih doživljanj in naključij. Reči hočem, da bi takšna lirika bila bolj podobna brbravcem iz trebuha. Samozavedanje je skrito v vseh aktih zavesti, ki jih pesnik zamolči, da bi pojasnil samega sebe. Zato je poezija kot mišljenje zunaj mitičnih, političnih, javnih ali zasebnih fetišev; okorišča se sama s seboj in izvira vase. Kajti niti epska pesnitev niti lirika ne govorita vam, poslušalcem ali bralecem, avditoriju: vse prej vi, avditorij, prisluškujete poeziji (in še posebno liriki) in ji odgovorjate z njenim lastnim molkom.

Ce razumem in presojam poetične vrste od hieroglifa do zapletenih pesniških oblik, tedaj mi pomeni največ izmišljenost, ki je namenjena drugim: od temeljnega izhodišča, ki je pojmovno, torej od predstave o predmetu mislimo nazaj, to se pravi, zaokroženo v enovitosti celotno izpovedanega. Samotni in elegični napad Solona proti Atenam je na primer dovtetnejši v pesniški obliki, da upor in sramu prisluhnem, kakor da se prepričam o njem:

»Sam sem kot glasnik
s prikupne prišel Salamine,
pesem je govor bil moj,
prozo zamenjal je stih.«

Tu je politik in pesnik Solon »glasnik« poezije, išče torej razočaranost v drugih, medtem ko je v bistvu razočaran sam. Ta transformacija elegije dokazuje, da Solon ni mislil na drugo kakor na samega sebe; in zaradi tega je lirčen. Tudi pri drugih grških lirskih nastopa transformacija, kjer skušajo v različnih pesniških oblikah uveljaviti vsebino lastnega doživljanja; in kaj moremo mi, ki prebiramo danes starogrško liriko, drugega, kakor da mislimo na njihovo (sedaj transponirano, prevedeno in v bistvu drugačno) izpovedno imanentnost?

Kontinuiteta jezikovnih tvorb pa nujno privede pesniško govorico do hermetičnosti oziroma do ne-svobode; govorna masa in jezik sta za komunikacijo le temporalni vriv. Ta vriv ni nikakor »večen«, kajti o poeziji morem soditi le kot

logični (miselni) tvorbi, kot o izgubljenem individuumu — in njegovem negativnem umu — v masovni psihozi. Jezik poezije torej ni konstanten, ampak je spreminjajoča se kontinuiteta. Zato poetična govorica ni skozi prizmo jezika poezije dogovor, konvencija ali racionalistična razlaga s sklepom, marveč deducira kolektivne znake, (v našem primeru jezikovne znake) na raven subjektivacije. Tako je samogovor tudi sistem pojmovnih oznak, ki se vrivajo skozi čas in tokove jezika narodov. Smiselnost poezije je sama po sebi odvisna od ideologije in zvočnosti poetičnih tem in jezikovne mase; tu nastopa enovitost enega samega, posebnega, specifično neomejenega samogovora. Jasno je, da je mogoče implicirati različne značilne pomeni poetične govorice proti pomenom časovne kontinuitete jezika. Antinomija umevajočega v poeziji se kaže v strahu pred nihilizmom šibkega mesa, ki ne prenese umrljivosti. Da bi pa pesnik presegel lastno umrljivost, se zanaša na objektiviteto, absolutno samoto, ki je povezana z razvijajočim se časom. Spominjanje in pozaba sta večno samovraščanje enega in istega življenja, ki so si ga stari zamišljali kot mitično upodobitev absolutnih idej in nad-človeških, mitičnih idealov. Ta zanesenost je povezana z izumom refleksivne ideologije; tako se pravi, da smiselnost svet obrača na glavo, v izmišljenost. Mar bodo pesniki preroki tako dolgo, dokler bodo obstajali simpoziji? Preroško poslanstvo pesnikov je pravzaprav v tem, da govorijo vsakomur in v vsakršnem času, kot da revolucije zgodovine ne bi bilo; ker pa je poezija inertna, izbira zbrane harmonične (zgodovinsko opredeljene) plasti jezika. Vendar poezija ne more eksistirati zunaj svojega trenutka. Posamezni jezikovni elementi so namreč postavljeni zase, in če pravim, da je obči tok jezika negacija »splošne« zgodovine, tedaj je potrebno zbrati in izbrati posamične podatke o jeziku in ugotoviti intetito poetične govorice. Preroško poslanstvo pesnikov in velikih umov je pravzaprav klasifikacija estetičnih, lingvističnih, stilnih, strukturno zgodovinskih zakonitosti, ki so v razlagi znakov. Torej lahko upoštevam obliko poezije le kot sporočilo, vsebinsko pa kot samogovor. Ta delitev poezije na obliko in vsebino je res tradicionalna, vendar noče biti vsiljiva.

Ko govorim o grškem sistemu poetizacije, me predvsem zanima ontični moment mišljenja, ki soglašja s samovraščanjem. To samovraščanje ne more biti pogojeno z navidežno resničnostjo takratne stare grške zgodovine in družbe, ampak dosledno usmerja tezo naše, poznoevropske predstave o klasični kulturi v vključevanje skupnih vidikov. Komunikacija je vsebinska in oblikovna obenem: izziiva samo dogajanje. Poetičnost poezije na ta način komunikativno odgovarja našim miselnim modelom, izvira pa iz imanentnih pesniških struktur. Je torej pojem v razmerju do časa? Da, kolikor je celovito mišljenje o večpomenskih smislih resnice, kolikor je elementarno racionalno-ideološki. To, kar pa se za razumom in časom skriva, je dogajanje poezije zmerom v enem in istem času. Tragična dimenzija kulture je v njenem civilizacijskem koncu, v spominjanju, in ne v njeni smrti, pozabi. To spominjanje pa je toliko bolj boleče, kolikor bolj je ideološko mitično, nasproti življenju postavlja smrt, nasproti šibkosti moč, nasproti neuresničenosti obljube stvarnosti, nasproti temi luč. Sredi mitta se vse dualitete poenotijo, identificirajo v enovito ideologijo:

»Poznim vnukom vedno v mislih
romal boš po Grškem znan
in še dalje po otokih
čez nemirno vodno plan.
Potoval ne boš na konju,
vozil z ladjo se nikdar,
nesla te bo pesem moja,
Muz vijolnovčni dar.
Z njo boš, Kirne, slavo užival,
dokler pel bo zemlje sin,
dokler sonce bo gorelo
sredi etrskih višin.«
(Teognis)

Družbeni mit Megare in evropske civilizacije je bil pravzaprav v tem, da bi človeka »počlovečilo«, vendar samo tako, da bi ta mit ostal na ravni družbene ideologije, torej na socialni in politični razliki med dvorom in plebsom, med blestečo in vsakdanjo govorico, med moralnim propadom in političnim sovraštvom. Sovraštvo in egoizem sta vedno usmerjala mit spominjanja. Spomin, ki loči človeka od živali, iz preteklosti kuje prihodnost tako, da prezira vali z vestjo, pa je iracionalen, neresničen, eshatološko s socialno-političnim nazorom civilizacije. Kulturnost samogovora pomeni torej smrt kulture in civilizacije.

Strah pred ničem je poveljan — in pozabljen — na sociološki psihološki, politični ravni in ne sega v strukturo pesniške govorice. Monodična »lirika« je torej odvisna od čustva in razuma in smisla, ne razplete pa strukturnih temeljev jezika-komunikacije. Toatralnost in daganje nimata nič več skupnega, avditorij je totalna masa vseppek govorečih subjektov. »Nadčasovnost« je lahko tako tudi ideja, da je večno tisto, kar pomeni razvoj uma. Refleksija dogajanja je v tem primeru le poskus. Političnost jezika je nize zgodovinskih stvarnih dogodkov, čustev, dognanj z eksistenčno izgubljenostjo. Pozaba je blizu izgubljenega spomina, ker skuša eksplicirati človeške resnice na način razkrojene uma, politične gorečnosti ali mrznje. Sporočilo ne more biti nič več kot sporočilo.

Osebo menim, da je čas transcendentni pojem uprostitve, torej obstaja le časovno-prostorski kontinuum pojavov v urejenem razmerju posameznih dimenzij; ko se čas spreminja v prostor, ustvarja s tem sam po sebi razmerje četrte dimenzije, se pravi, da prostorske dimenzije uravnava kontinuirano in enakomerno. Čas-pojem uprostitve zavzema v našem mišljenju tudi prostor jezika in poetične govorice. Kaj je čas jezika? Je transdenca mišljenja? Kako? Kdaj?

Dokazati torej moram transcendentni pojem uprostitve v jeziku. Ker je pojmovanje temeljni človeški korelat zavesti, zajema le takšne besede, ki so uvrščene v posebno klasifikacijo dogajanja. Pojmovanje je torej del zavesti, ki povezuje predzvest in zavest v izrazilo. Pojmovati pomeni biti v jeziku. Subjekt torej deluje stvarno, fizično, živi, se udejanja ali pa je v nenehni odvisnosti od lastne eksistence, pogojen s stvarnostjo, samozavesten in samouresničljiv. Med delovanjem in pogojenostjo subjekta je temeljna razlika, ki prodira iz območja fizičnosti v območje mišljenja.

Substantivni element samostalnika je tako transcendentni objekt, ki je imanentna pogojenost; samostalnik je torej čisti pogoj za akcijo, priča o uprostitvi-po-sebi. Drugače je z glagoli: glagoli (tranzitivni, refleksivni, intranzitivni) so čas jezika. Če »predmet« označimo drugega ob drugem, si ne morejo biti v časovnem sledilju; v časovni enakomerni uprostitvi so le tedaj, če izhajajo iz glagolov. Vsi pojmi so »časovni objekti«. Natančneje: vsi pojmi so časovni objekti zavesti, eksistence, subjekta. Ali pa je mogoče tudi brezčasnost »večno živega« jezika?

VLADIMIR GAJŠEK

zakaj univerzitetno središče v mariboru?

Tekst je bil sestavljen za sejo Sveta združenja, na kateri so obravnavali to problematiko

Pomen izobraževalnega sektorja v splošnem družbenem razvoju je dokazan tudi pri nas. Res je, da ni v Jugoslaviji nihče raziskoval stvarnega (in tudi kvantificiranega) prispevka izobraževanja k porastu družbenega proizvoda, toda ni razloga, da ne bi povsem verjeli ugotovitvam, do katerih so prišli v drugih državah, kjer se s tem več ukvarjajo. Vsa osnovna stališča, ki zahtevajo razvoj v prihodnjem obdobju, izražajo splošno priznane odločilne pomena izobraževanja za družbeni napredek. Se posebej je taka naravnost očitna pri obravnavanju visokega šolstva.

V našem primeru, ko gre za poseben visokošolski center na ožjem področju, se nam zdi vseeno pomembno ponoviti nekaj važnih karakteristik. V razvitem svetu je zelo znan in častno obravnavan problem tako imenovanih tradicionalnih industrijskih centrov. V zvezi z njihovim razvojem se namreč pojavljajo posebne težave, ker vsaka modernizacija v tehnološkem, organizacijskem itd. pomenu zahteva prave revolucionarne obračune z vpeljanimi in z inercijo prepojenimi postopki. Problem je še večji tam, kjer je bilo tako tradicionalni industriji (ki je nastajala ob koncu 19. stol. in v prvih desetletjih 20. stol.) naloženo, da funkcioniira preko vsakršne normalne moralne dobe, da bi si iz njene akumulacije drugje izgrajevale nove proizvodne kapacitete. Odtujevanje akumulacije v prvem razdobju in minimalna akumulacijska sposobnost v naslednjem obdobju sta odražali inovacijski duh, saj ni bilo nobenih možnosti za korenitejšo tehnološko, s tem pa tudi organizacijsko, poslovno itd. preorientacijo.

Ce pogledamo, kako so tradicionalni industrijski centri locirani v Sloveniji, vidimo, da jih je skoraj tri četrtine na Štajerskem, torej na področju, ki je za nas posebej zanimivo. Ne moremo zgoraj omenjenih značilnosti šablonsko prenašati na naše razmere, gotovo pa je, da je odsotnost visoko strokovnega kadra tudi botrovala zaostajanju obravnavanega področja. Izostanek visokošolskih kadrov ima v našem primeru lahko takšne ali drugačne vzroke, toda eden od važnejših je ta, da ni bilo točke, okoli katere bi se začela zbirati strokovna znanstvena aglomeracija. Nobeno slovensko industrijsko podjetje take opore ne more dajati, vse ostale možnosti pa so bile skoncentrirane izključno v Ljubljani — glavna med njimi je univerza. In v tej smeri je treba iskati veličino podjetja, ki mu pravimo mariborski visokošolski center.

Po desetih letih obstoja sta očitni dve dejstvi: 1. visokošolski center sam po sebi je odločujoč proizvodni faktor, 2. visokošolski center predstavlja bistveno komponento življenjskega okolja.

Proizvodnemu potencialu obravnavanega področja je neizogibno potrebna večja akumulacija strokovnjakov, ki sicer ne bo konstantno obremenjevala plačilnih seznamov posameznih tovarn, bo pa stalni iniciator inovacijskih procesov in vedno razpoložljivi konsultant na najvišji strokovni ravni.

Prisnost visokošolskega centra odločilno vpliva na dvig splošnega kulturnega nivoja mesta. Maribor postaja univerzitetno mesto. To pa je vse bolj važna okoliščina v kadrovske in investicijske politiki, v strukturi proizvodnje in drugod. Posebej je to pomembno za uveljavljanje norm socialne pravičnosti, saj se na ta način visokošolsko izobraževanje kot bistven kanal socialne mobilnosti občutno razširja — demokratizira.

Izredno pomembno je, da ne pozabimo, da kljub vsemu ne gradimo regionalnega visokošolskega centra, pač pa novo slovensko visokošolsko združenje, ki mora ob obstoječi univerzi kompletirati nase odgovarjajoči del naraščajočega povpraševanja v naciji po tej stopnji izobraževanja. To ne izključuje potrebe, da se tak center ne bi zasilal v domaćinem okolju. Paziti velja le na to, da regionalni kriteriji pri načrtovanju razvoja ne bi bili edini.

2. Izhodišče načrtovanja izobraževanja

Regionalna analiza izobraževanja, ugotavljanje osnov izobraževalnega procesa in predvidevanje razvojnih tendenc — vse to se je izkristaliziralo kot ena od osnovnih nalog sodobnega družbenega usmerjanja. Z vidika aparature, s katero razpolagajo ekonomisti in sociologi, se to področje kaže kot element infrastrukture. Velja ga obravnavati tako z vidika individualnega povpraševanja po izobraževanju kot tudi s stališča potreb posameznih gospodarskih panog in družbenih služb po absolventih različnih smeri in stopenj. Govorili bomo le o predvidevanju razvoja, toda vedeti je treba, da je to v najtesnejši zvezi s permanentno analizo in raziskovanjem teoretičnih osnov izobraževanja. Kronična insuficienca na teh dveh področjih je razlog, da tudi v metodologiji predvidevanja nismo prišli v Sloveniji posebno daleč.

Problem, ki je pred nami, bi lahko opredelili kot uravnavanje trendov v smeri uravnoteženja pogojev izobraževanja in pogojev zaposlovanja. To je torej načrtovanje izobraževanja. Posebej nas zanimata še kriterija socialne pravičnosti in učinkovitosti visokošolskega študija.

Na tem mestu seveda ne moremo razpravljati o vseh kontrolnih verzah, ki se v mednarodni polemiki o planiranju izobraževanja pojavljajo. Predstavili si bomo le dve prevladujoči nasprotujoči si situaciji.

— Načrt izobraževanja lahko obravnavamo kot dodatek ali podplan splošnega ekonomskega plana. V tem primeru načrtovanje izobraževanja samo razširja planiranje delovne sile. Načrtovati je treba proizvodnjo, od tod predvideti potrebno delovno silo in zagotoviti ustrezen razvoj izobraževanja.

— Izobraževanje lahko načrtujemo izhajajoč iz populacijske osnove in njene predvidene izobrazbene strukture, razvijajoč intelektualni potencial nacije brez ozira na trenutne možnosti zaposlovanja.

3. Obseg visokošolskega izobraževanja v SRS, izhajajoč iz potreb po kadrih

Sodeč po pripravljenih projekcijah družbenega razvoja Slovenije bo razdobje od 1971 do 1975 odločilna preokretnica v strukturi proizvodnje. Tipične karakteristike gospodarstva v razvoju naj bi bile zamenjane z značilnostmi razvitih produkcijskih sistemov. To pa ima zelo določene reperkusije za področje kadrov-

ske politike, saj so kot odlični faktorji navedeni naslednji: raziskovalna dejavnost in strokovni kadri, ki so osnovni nosilci tehničnega in družbenoekonomskega progressa, nadalje optimalno koriščenje, transformiranje ter modernizacija produkcijskih sredstev in ostalega družbenega bogastva v skladu s tokovi v svetu, intenzivno vključevanje v moderno tržišče, oblikovanje učinkovitih institucionalnih in organizacijskih elementov v sistemu in podobno. Skratka, pripravljamo se na obdobje pospešenega in sistematičnega vgrajevanja »sive materije« v gospodarski mehanizem.

V strukturi aktivnega gospodarstva se predvidevajo določeni premiki, ki že sami nakazujejo tudi spremembe v izobrazbeni strukturi. Prebivalstvu, ki bo zapustilo primerni sektor, je treba zagotoviti določen izobrazbeni standard. Prav tako bodo potencirane napore na področju izobraževanja zahtevali vsi premiki v smeri terciarnega sektorja. Ne mislimo, da bo pri vsem tem direktno udeleženo visoko šolstvo, toda zavedati se moramo, da se vsaka sprememba na katerikoli točki šolske strukture indirektno odraža na vseh izobrazbenih stopnjah.

Bolj neposredno lahko govorimo o vlogi visokega šolstva pri formiranju aktivnega prebivalstva, ko obravnavamo njegovo predvideno izobrazbeno strukturo.

V tem kontingentu, ki bo v planiranem razdobju nastopil kot aktivno prebivalstvo, bi moralo biti z ozirom na strukturo predvidenih delovnih mest 8% kadra z višjo in visoko izobrazbo. To pomeni, da bi moral biti atribut visokega šolstva v štiriletnem obdobju 11.000 diplomantov. To pa ni vse. Predvideva se enak odziv delovne sile v tujino kot v preteklem obdobju. Tudi izobrazbena struktura se najbrž ne bo spremenila, vsaj ne v škodo visoko izobraženih. Če je teh bilo doslej v strukturi 3,6%, bi to pomenilo, da bomo v razdobju od 1971 do 1975 izgubili okoli 1500 visoko izobraženih delavcev in za toliko je treba povečati število diplomantov. Če sedaj upoštevamo, da je bila poprečna uspešnost študiranja 37%, to pomeni, da bi v teh letih moralo skozi naše šole preko 30.000 študentov oziroma 8.000 vsako leto na novo vpisanih, da bi dobili na koncu poprečno letno produkcijo okoli 3000 diplomantov. Predvideva se sicer, da bi dobro polovico teh diplomantov pridobili po poti izrednega študija in bi bilo tako potrebno število rednih študentov manjše, toda za 5.000 diplomantov izrednem študiju se je doslej moralo vpisati več kot 25.000 študentov.

Z vidika kadrovskega potreb po pravzaprav še ne bi bilo vse, saj nas še vedno teži podatek, da 7.000 delovnih mest, ki zahtevajo visoko izobrazbo, ni ustrežno zasedenih in da znaša pri višji izobrazbi ta številka celo 10.500.

Ce vzamemo v obzir (ker je za nas to posebno zanimivo) samo regijo severovzhodne Slovenije, pridemo do naslednjih števil glede potreb po delovni sili in s tem v zvezi do obsega izobraževanja:

predvsem je obravnavano področje po odstotku zaposlenih z visoko ali višjo izobrazbo za 1,2% izpod slovenskega poprečja (ki tudi samo ni kdo ve kaj visoko). Če bi hoteli v obravnavanem razdobju to razliko nadoknaditi, bi to zahtevalo zaposlitev 2.500 novih diplomantov.

Realno je, da bo stopnja rasti zaposlovanja na obravnavanem področju enaka, kakršna je predvidena za republiko (1,8). Tudi stopnja novo zaposlenih bi morala biti enaka — se pravi 8% delavcev z višjo in visoko izobrazbo. To pomeni, da bo v štirih letih odprtih še okoli 1.500 delovnih mest za višje in visoko izobražene kadre.

Dobili smo torej številko 4.000 v štiriletnem razdobju potrebnih diplomahtov. Ob upoštevanju uspešnosti študija bi to zahtevalo štiriletni input okoli 11.000 študentov oz. letni vpis okoli 2.900 novincev.

Izhajajoč iz kadrovskega potreb bi torej morali leta 1975 v Sloveniji vpisati 8.000 novincev, od tega 3.000 v Mariboru.

Kje se bodo predvsem zamenjali vsi ti kadri? Sodeč po republiških predvidevanjih moramo pričakovati predvsem intenziven premik k terciarnim dejavnostim. Razvojne težnje v okviru industrije pa kažejo, da se bodo posebno intenzivno razvijale naslednje panoge: elektroindustrija (s poudarkom na industriji šibkega toka in proizvodnji gospodinskih aparatov), kemična industrija — predvsem predelovalna in gumarska industrija. Nadpopen pa bo tudi razvoj kovinske predelovalne industrije — zlasti motorne, proizvodnje raznih specialnih vozil ter kooperatorske industrije, raznih sestavnih delov ter polizdelkov. Hiter razvoj teh panog omogoča stalno izboljšanje strukture industrijske proizvodnje v smeri, ki je vezana na pokrivanje proizvodnje lokalnih potreb, kot so industrija gradbenega materiala in v tem okviru proizvodnja cementa. Spremembe v strukturi prehrane in povečanje življenjskega standarda ter hiter porast turizma bodo omogočile tudi intenziven razvoj živilske industrije.

Za področje, ki ga obravnavamo s posebnim interesom, naj bi po regionalnih predvidevanjih posebej uspevala elektroenergetika z važnejšimi novimi kapacitetami. Lepdava naj bi odprla povsem nove prostore kemični industriji. Sedanja barvna metalurgija naj bi našla odlični izhod v poudarku na finalizaciji. Kovinska industrija ima možnost ekspanzije ob integraciji okoli avtomobilске industrije in industrijske opreme. Napredovala naj bi elektroindustrija, živilska industrija in gradbeništvo. Posebno skrbno naj bi se obravnavalo kmetijstvo. Velik napredek se pričakuje v trgovini, turizmu in prometu. V socialnem razvoju bo največ prizadevanj usmerjenih v šolstvo.

Takšni usmeritvi bi morala približno ustrezati tudi struktura šolstva. V okviru dosežanih planskih prizadevanj so bili napravljeni tudi poskusi številčnega prikaza potreb po kadrih v posameznih strokah, toda doživeli so ostre kritike in je njihova dejavnost verjetno res omejena. Iz tega bi se dalo sklepati, da ne moremo predvideti tempa razvoja (ker je ta odvisen tudi od pritiska ustrezno usposobljenih kadrov), gotovo pa je, da so smeri ekspanzije realno načrtane in to je za šolsko strukturo daleč najpomembnejše.

4. Obseg visokošolskega izobraževanja, izhajajoč iz demografske osnove

Ocenjuje se, da bi se približali optimalni izrabi intelektualnega potenciala nacije, če bi v višje in visoko izobraževanje za-

jeli 25% generacije med 10. in 24. letom. To pomeni letno okoli 8.000 novincev. Gravitacijsko vzeto bi jih od tega moral Maribor sprejeti okoli 3.000.

5. Predviden obseg visokošolskega izobraževanja in možnost realizacije

Ce bežno pogledamo perspektive mariborskega visokošolskega centra v nakazanih zaposlitvenih in demografskih okvirih, potem moramo ugotoviti naslednje: 1. kvantitativne potrebe po visokošolskih kadrih so že na ožjem področju tolikšne, da zagotovo ne bomo mogli toliko pospešiti razvoja centra, da bi jih do konca planiranega razdobja zadovoljili (1.000 diplomantov letno). 2. Struktura centra se je doslej oblikovala ustrezno proizvodni strukturi ožjega področja, kar je prispevalo k temu, da ni potrebnih skrbi s prestrukturiranjem. Vsem strokam, ki so zastopane v visokošolskem centru, se nakazujejo tudi ustrezne zaposlitvene možnosti tako v ožjem kot tudi v širšem slovenskem prostoru. 3. Splošna populacijska osnova daje tolikšne možnosti razmaha visokega šolstva, da se kot ključno vprašanje razvoja postavljajo samo materialna sredstva in nikakor priliv študentov.

Sestavil FRANCI PIVEC

slovenskih brucov vedno manj

Minuli so časi, ko so višje in visoke šole z odprtimi vrati sprejemale srednješolce in jih vabile, naj se vpišejo na eno izmed njih. Celo na največjih jugoslovanskih univerzah so morali letos novince odkloniti, kajti vpis se je v primerjavi z lanskoletnim občutno povečal.

V vseh republikah se število brucov viša, le podatki za Slovenijo kažejo, da se kljub večji zainteresiranosti srednješolcev za nekatere višje šole vpis ni bistveno povečal. Slovenija je edina republika, kjer je letošnji vpis nižji od lanskega. Na ljubljanskih univerzah so mnenja, da je temu krivo naraščanje stroškov bivanja v Ljubljani in pa da tudi Maribor postaja visokošolsko središče, v katerem so za povprečnega študenta še dostopne cene. Da je priliv novincev res večji, nam dokazuje dejstvo, da sta imela obstoječa študentska stolpca premajhno kapaciteto in da je bila gradnja novega vsekakor upravičena. (V Mariboru stane prenočišče študenta največ 250 din, v Ljubljani 300.)

Po vsej državi se novinci najraje odločijo za študij tehničnih smeri, medicine, filozofije in ekonomije. V Beogradu sprejemajo le odlične in prav dobre maturante, v Sarajevu pa se poslužujejo celo elektronskega računalnika, ki ugotavlja sposobnost bodočih diplomantov. Pri nas teh metod ne poznamo, kajti naši visokošolski zavodi imajo za sedaj dovolj kapacitet.

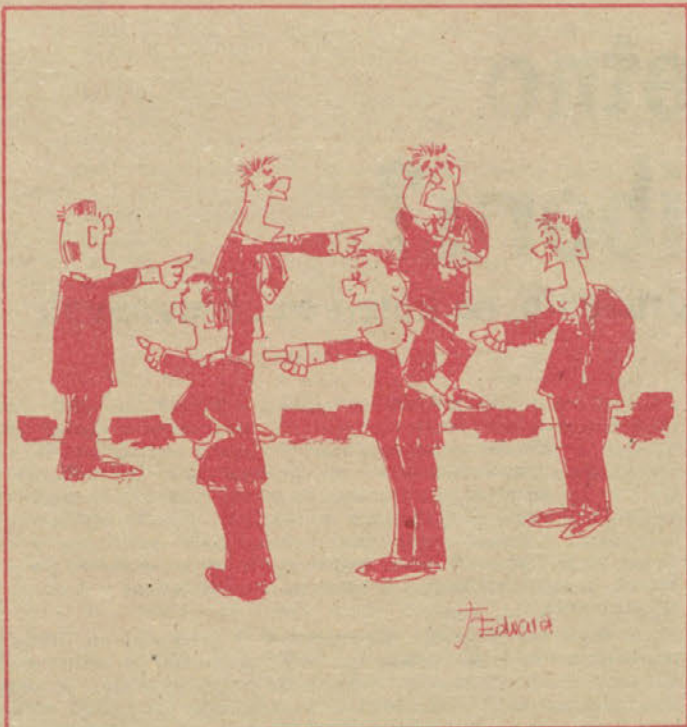
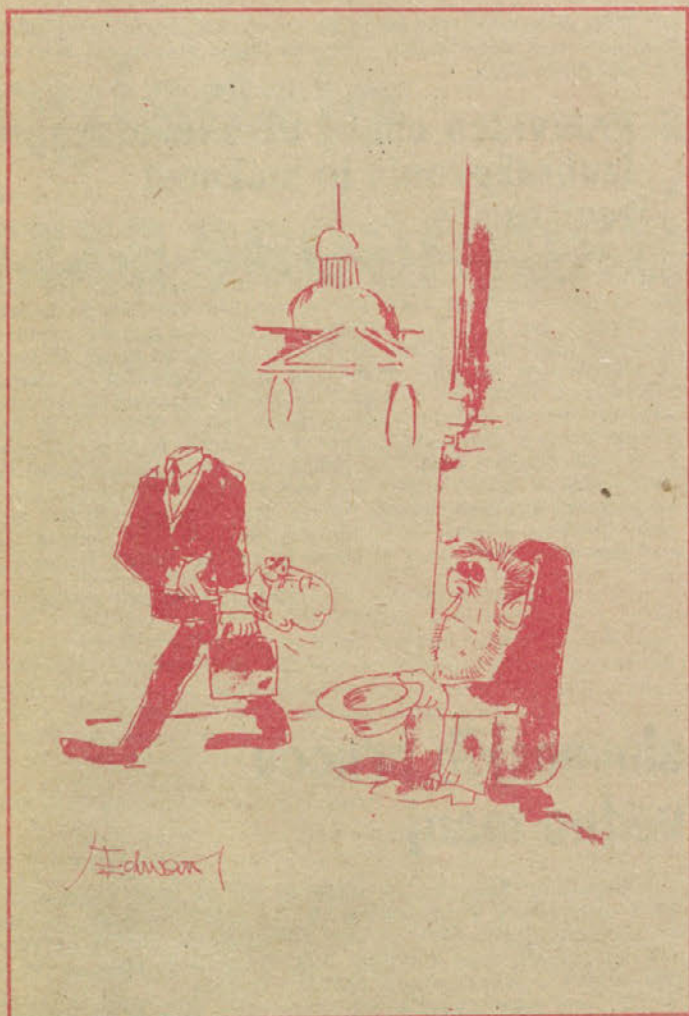
Kaj pa s tistimi, ki ne dobe indeksa? Na to je težko odgovoriti, kajti zgodi se, da nekatere univerze razpišejo še naknadni vpis (lani je beograjska univerza sprejela naknadno še dva tisoč brucov), tako da imajo prej odklonjeni možnost ponovnega vpisa. Vpisovati študente brez težav bo šele tedaj, ko bodo zmogljivosti visokošolskih ustanov usklajene s številom za študij sposobnih ljudi. Za sedaj teh možnosti ni, zato univerze izbirajo in vpisujejo študente kakor vedo in znajo.

M. VRANIČAR

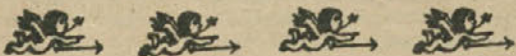
nekaj besed o babeufu

François Noel Babeuf, ki se je kasneje prekrstil v Gracchusa, se je rodil l. 1764. Pod francosko revolucijo je zasnoval Zaroto enakih. Trdil je, da »revolucija še ni končana«, ker tudi dalje obstaja neznanost in — kakor je razlagal — protinaravna razlika med čezmerno privilegiranimi bogataši in reveži. Bil je zastopnik delavstva, ljudski tribun. Vsa smer njegovega političnega dela je bila zelo všeč delavstvu, zato pa trn v peti tedanjemu zmagovitemu meščanstvu. Pravzaprav je prvotno samo naglašal nekatera osnovna načela ameriške in francoske revolucije — samo: zmagovito meščanstvo je že davno bilo opustilo in izdalo parole: »Enakost, bratstvo, svoboda!«, pod katerimi je zmogalo. Nekaj časa ga je vlada preganjala in se je skrival. Končno so ga (izdal ga je nek provokator) ujeli, obsodili in obglavili leta 1797. Ilija Ehrenburg je o njem napisal lep roman, ki je preveden v mnoge jezike, npr. v francosščino in nemščino. Babeuf je bil preprost, vendar dosleden in globok mislec. Idealno-komunistično je razlagal, da bi morala biti izobrazba vsem skupna, prav tako dolžnost do dela; skupna naj bi bila lastnina na zemlji in delavnica v sistemu, ki bi enakomerno dajal vsem ljudem iste možnosti življenja in jih povezoval v čvrsto celoto, v kateri bi bile koristi posameznika čimbolj naravno povezane s koristmi družbe in narobe. Skliceval se je na »naravo«. Gotovo vemo, da narava sama po sebi ne predpisuje nobenih moralnih ali političnih zakonov, da je vse to predstavljalo samo strnjeno voljo množice, ki so se bojevale za boljši svet. V tem nas »narava« ne sme motiti. Podobne ideje so kasneje večkrat izpovedovali pesniki, ki so bili socialisti ali komunisti popolnoma tuji, npr. Američan Walt Whitman ali Belgijec Emile Verhaeren. Babeuf je zelo cenil tudi Lenin. L. 1918 so predlagali Sovjetu ljudskih komisarjev seznam oseb, ki bi jim naj postavili spomenike. Seznam obsega revolucionarje, pa tudi pisatelje, pesnike, filozofe, znanstvenike itd. Med revolucionarji so imenovani: 1. Spartak, 2. Tiberij Grakhus, 3. Brut, 4. Babeuf, 5. Marx, 6. Engels, 7. Bebel ... itd. — Pod zelo zanimivim seznamom je prvi podpisan V. Uljanov-Lenin. (Glej knjigo: Lenin O kulturi in umetnosti. CZ l. 1950.) To vsekakor nekaj pomeni.

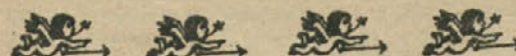
BRANKO RUDOLF

če ne bi potem tisk večkrat njihovega stališča tolmačil kot stališče Zveze študentov Slovenije. Kaj ko bi si tudi tukaj nalili čistega vina?

Ljubljanski izvršni odbor je predlagal Toneta Janša v delegacijo slovenskih študentov za razgovore na Socialistični zvezi. Takšno predlaganje je sicer prijeten precendes v naši praksi, vendar je pri dveh enakopravnih organizacijah prav nepotreben.

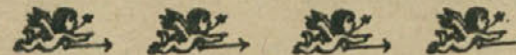
V Petrovcu na moru so se sestali predstavniki republiških študentskih organizacij. Zal ne vemo, kdo je zastopal Skupnost študentov Slovenije, ker mariborski predstavnik ni bil povabljen. Verjetno se zvežni in ljubljanski študentski funkcionarji ne zavedajo, da razgovor s predstavniki republiške organizacije ne more biti pogovor s predstavniki enega centra.

Matjaž Jugovič, strokovni sodelavec izvršnega odbora izobraževalne skupnosti, nas je tokrat razveselil. Poslal nam je obvestilo, v katerem nas obvešča, da je Katedra dobila 8 milijonov din izredne dotacije. Veselje nam je skalil prav droben pripis, v katerem je rečeno, da je to prva in zadnja pomoč, ki smo jo dobili od republiške izobraževalne skupnosti, kar pa je vendarle premalo, da se ne bi nadejali še kakšnega presenečenja na tem področju...

Sodeč po izjavah in časopisnih zapisih na slovitom štabenberskem srečanju ni bilo nobenega treznega človeka. Če bi resno jemali vse zapise in izjave (seveda nobena ni bila izrečena na račun lastnega prispevka), bi lahko sklepali, da so bili vsi udeleženci — milo rečeno — najmanj konfuзни. Tako so namreč govorili drug o drugem.

Profesorica nemškega jezika na VEKS je slušatelju četrtega letnika zaradi skromnega znanja na izpitu zagotovila, da mu bo zastoj korigirala in ekspresno dostavila vse dopise iz nemškega jezika, preden jih bo odposlal naslovniku.

Pravijo, da se je fant s predlogom strinjal...

papagajev kljun,

Papagajev kljun, ki se je zaplél v bajeslovje

Ce bi papagaj ne imel kljuna, sploh ne bi bil več papagaj, to je čisto jasno. Če bi ga pa kdo oskubel, bi bil še vedno papagaj. Če bi papagaju kdo prepovedal govoriti, bi še vedno čvekaj kot papagaj, kljub poveljem, cenzuri, svobodi tiska, govora in misli. Kdo alj kaj je papagaj? Vsi pravijo: papagaj je žival. Ptič. Vidite, jaz sem pa spoznal, da se je v teh nekaj tisočletjih in tisočletjih vendarle spremenil v humanističnega človeka. Ne verjamete? Povem vam resnično zgodbo, ki pa seveda nima prav nič opraviti z našo družbeno, človeško stvarnostjo. Bilo je nekako tako:

Neki stari, že naglušni damj je nobilegnil papagaj — kako se je že pisal? — na streho in potem nad konferenčno državno dvorano, kjer so imeli zaupne pomenke cesarji, ministri in dvorni norci. Papagaj je poslušal zdaj te, zdaj one, pa ni vedel, koga naj sploh posluša, da bo znal natančno ponoviti skrivnosti, ki jih je ujel na uho. In res: vse, kar se je tajno zgodilo za tajnimi vrati tajnih sejnih dvoran, vse to je slišal presneti pisani papagaj! In se je začel dreči na ulico: »Zvišali bodo cene! Cigarete se bodo podražile! Padla bo vrednost denarja!« In tako dalje in tako dalje se je drl, naprej in naprej. Okrog njega se je zbrala množica, kaj množica, cele množice so se zbrale in so radovedno poslušale papagaja! Pisani ptič pa je vresčal slabe novice med ljudstvo in pripovedoval tudi ideološke bajke o čudovitem raj, ki ga za življenja ljudje ne bodo nikdar ujeli. Ker je razlagal tajne skrivnosti tajnih sej za tajnimi okroglimi mizami, so se pomešali med množice tajni agenti, ki so sklenili, da bodo ubogega ptiča ujeli. Papagaj pa ne bi bil papagaj, če ne bi zaklical: »Vse vaše načrte poznam, o, ljudje! Tudi latinščino in grščino znam in sploh vse človeške jezike sveta, še posebej žive jezike. Jaz sem star natanko osemsto osemnosedeset let in vem, kako bomo napravili zgodovino! Ubogajte!« Ljudje niso vedeli, kaj bi, le nejeverno so skimali z glavami, kot pač vedno skimalajo, če poslušajo papagajsko filozofiranje in visoko ideologiziranje s starih. In so se razšli praznih glav, kot so prišli. Tajni agenti so poklicali gasilce, gasilci so poklicali rešilce, rešilci so poklicali še vojake, vojaki so poklicali funkcionarje in državnike, državniki so poklicali ljudstvo: »Ujemite revolucionarnega papagaja! To je naš protidržavni element!« Celo vsa dobrohotna diplomacija je odpovedala. Nihče ni mogel prepričati papagaja, naj se da lepo ujeti. Pa tudi po imenu ga niso mogli poklicati, ker si je svoja imena izmišljeval.

Končno so izvedeli, da sodi papagajeva pripadnost k stari, oglušeli dami, ki ga je pustila dostikrat lačnega. In že so pridrveli v mercedesih, fordih, jaguarjih živalski psihoanaliti in so na daleč z daljnogledom opazovali papagajevo obnašanje; ugotovili so, da je papagaj bolan za papagajstvom, da je ta bolezen sicer neozdravljiva, vendar bi se v kakšnem primeru vendarle dala odpraviti, to pa zato, ker imajo papagaji navadno velike ambicije. In so začeli papagaju obljubljati slavo, ime, funkcije, denar, moč, le da ne bi več šel ljudem na živce. In kaj se je zgodilo?

Seveda, papagaj se je dal prepričati. Sedel je na ramo prvemu ministru in skočil nato k dvornemu norčku, potem spet k drugemu ministru; tako je skakal v krogu od rame do rame. To so vsi čutili kot prijateljsko trepljanje in glej, nič več niso bili jezni na papagaja. Vzeli so ga s seboj v tajno konferenčno sobo za tajno okroglo mizo — da je lažje skakal v krogu po ramah, se razume — za tajnimi vrati. Papagaj ni bil le vnet poslušalec, ampak je znal prikimavati ravno tedaj, ko si je cesar samoljubno popravljal brke ali kihnil. Celo s svojimi živopisnimi krili je včasih zaploskal in vneto posegel v diskusijo z referatom, ki si ga je bil zapomnil izpred dobrih štiri sto let. Predaval je o reformaciji in tako dalje in znal je govorniško nehati prav tedaj, ko so ga vsi za tajno okroglo mizo najraje in najbolj napeto poslušali.

Vendar je imenovani papagaj postal tako samoljuben, da si je začel umišljati dokaj čudne zadeve. Izmišljal si je, da je človek, in vsi so ga poslej poslušali kot človeka. Kadar so ga spustili na cesto, je protestiral in si je pustil dolga krila.

Tako ne more nihče več zatrdno zagotoviti, da je papagaj še vedno žival. Da, na zunaj že. Ampak njegova globina ljubezni, njegovi otroci cvetja, njegove velike kričanske besede — kako je s tem? Baje papagaj uspeva kljub cenzuri in sploh javnemu mnenju navkljub. A kaj bi se zgodilo, če papagaj sploh ne bi bil več papagaj, ampak, na primer, slon? Oh, sloni, to pa je že čisto druga zgodba, zgodba o sivih eminecah in ne o papagaju.

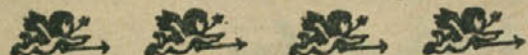
NAPISAL: ARARA TRARARA

Na poletni Korčulanski šoli, kjer so se zbrali filozofi sveta in razpravljali o utopiji in realnosti, je bilo silno vroče, tako da so morali misleci posedati pod sončnimi dežniki. In ne samo to: ob svobodnih diskusijah, ki so jih vzeli udeleženci simpozija kot obvezne, so se zvečer sestajali v prijetnem okolju ob poličku dobrega črnega vina in ribjih specialitetah. Tako so se ob gostilniškem omizju znašli filozofi Milan Kangrga, Rudi Supek, Vladimir Gajšek in drugi. Ko je stekla zlahtna beseda ob zlahtnem vinu v zlahtnem ozračju, je prostodušno vzkliknil dr. Rudi Supek: »Pa jaz sem vam pravi kmečki psiholog!«

»Jaz prav tako!« je pritegnil Milan Kangrga. Če je praksa bistvo sveta in če smo še vedno dežela »se-ljakova«, tedaj naši filozofi ne filozofirajo samo zaradi filozofiranja, temveč zategadelj, da bi v bistvu spreminjali svet.

Naslov letošnjega Neretvanskega srečanja mlajših pisateljev v Metkoviću se je glasil: MLADI PISEC IN TRADICIJA. In res, nekateri mladi pisci so bili tako mladi, da niso mogli in niti niso znali misliti, se konfrontirati, razglablјati strukturirano tradicionalno. Ugotovili so pa med drugim, da je sintagma »mladi pisec« nepravilna oziroma neuravnana, kajti mladost še ni opravičilo za neteoretično znanje ali skušnjo. Po logiki mladosti so lahko neizkušeni tudi tisti, ki dočakajo sto let in so, na primer, podobni Panglossu. Ni vsakdo Candid, ki je vrtičkar. Zdi se, da je v Metkoviću kljub izvršni sposobnosti in odlični organizatorični pripravljenosti prišlo do razmejitev med redkimi, ki mislijo, in mnogimi, ki pijejo. Tako so prvi govorili, medtem ko so drugi prepevali. Čeprav je pitje tradicionalna navada »mlajših« piscev, je misel zmerom model sleherne avantgarde iz tradicije.

Vedno znova presenečeno ugotavljamo, da nas ljubljanski študentje (beri izvršni odbor LVZ) zastopajo na večini posvetovanj na republiški ravni. To bi bilo vse lepo in prav,

